TÜRK SOLU

Yıl : 1
Sayı : 10
23 Ocak 1968
100 Kuruş

Bağımsızlığımızla bağdaşamıyan andlaşmalarda «hatâ ve eksiklikler düzeltilecek.» NATO yeni bir şekil alacak ve biz ancak bu şartlarla, böyle yeni bir NATO'da kalacağız... Bunlar geleceğe ait, gerçekçi olmayan, aşırı iyimser dileklerdir. Şimdilik Amerika, eski Amerika'dır, NATO da eski NATO.

NATO Meselesini Doğru Koyalım!

Bizden istenen, eli, kurtuluşu uğruna savaşan halkların kanına bulanmış Johnson Amerika'sının egemenliği altında, sömürücü Batı ülkelerinin ittifakı olan NATO'da, sömürülen bir Doğu ulusu olarak üyeliğimizi sürdürmemizdir.

İNÖNÜ'nün C.H.P. İstanbul İl kongresindeki konuşması önemlidir; üzerinde durulmaya değer, C.H.P. Genel Başkanı anti - emperyalist mücadele ve NATO konularına değinmiştir. Vardığı sonuçlar özünde pek değişik olmasa da, bu önemli konulara yaklaşışı örneğin bir A.P. sözcüsününkinden bir hayli farklıdır.

İnönü, kendi açısından, Kurtuluş Savaşımızdan bu yana partisinin anti-emperyalist sicilini inceliyor. Vardığı yargı, C.H.P.'nin kırk yılı aşkın tarihi boyunca zaman ve şartlara göre değişen tutarlı bir anti-emperyalist çizgi izlediği yargısıdır. Bu görüşe katılmak imkânsızdır. C.H.P.'nin bu konudaki siciline bu sütunlarda daha önce de değindik. Yalnız şu bile yeter kanıt sayılabilir:

Türkiye'nin bugünkü durumu, en güçlü, en saldırgan emperyalist ülkenin ileri karakolu ve emperyalizmin sömürü alanı olarak durumu ortadadır. C.H.P. ise Cumhuriyet tarihi boyunca, her zaman, muhalefetteyken bile, önemli kararları etkileyen bir siyasî örgüt niteliğini muhafaza etmiştir. D.P. zamanında olduğu gibi bugün de, C.H.P.'nin kesin muhalefetine rağmen, dış politikayla ilgili herhangi bir önemli karar alınmamıştır ve alınamaz da. Son çeyrek yüzyılda C.H.P. Kemalist geleneklerine, anti-emperyalist kökenlerine sadık kalsaydı, Türkiyenin bugünkü manzarası elbette ki bambaşka olurdu. Onun için Türkiyenin bugünkü durumundan C.H.P. de geniş ölçüde sorumludur. Ve C.H.P.'nin Mustafa Kemal'in anti - emperyalist geleneğini kesintisiz sürdürdüğü iddia edilemez.

AYNİ SEPETE KOYMADIK

Biz C.H.P.'yi hiçbir zama bir D. P. ile bir A.P. ile bir tutmadık, ayni sepete koymadık. «Burjuva partiler» deyimiyle, çeşitli gri tonlarını göreme den toplumu akla karaya boyamak bilimsel bir tutum değildir. C.H.P., Türk çağdaş tarihinde önemli bir yeri olan ve milliyetçiliği yüzünden devrimci bir potansiyel taşıyan küçük burjuva bürokrasisinin siyasî örgütü olarak yaşantısına başladı. Ve zaman zaman sağındaki sınıf ve zümrelerin etkisi altına düşmekle birlikte, bürokrasinin tarihî şartlara göre değişen eğilimlerinin bu parti içinde son tahlilde tâyin edici rol oynadığı söylenebilir.

Sınıf bileşimi ve gelişmesinde izlediği yol gereği C.H.P. bugün İnönü'nün iddia ettiği gibi kaynaşmış bir bütün olmaktan çok uzaktır. Hem Muammer Aksoy'lar, hem Metin Toker'leri bağrında barındıran bir örgüttür C.H.P.. Her canlı varlıkta olduğu gibi C.H.P.'de de bir iç çelişki vardır. İlericilerle gericiler arasında çatışma vardır. Ve İnönü'nün teminatları bu gerçeği ortadan kaldırmaz. Mesele C.H.P.'de bir iç-çelişkinin olup olmadığı meselesi değildir. Mesele C.H.P.'nin Kemalist kaynaklarına dönebilip dönemiyeceği, Ortanın Solu'nun demagojik bir sözcükten öteye bir anlam kazanıp kazanmıyacağı meselesidir. Ve ancak, C.H.P. somut eylemi ile tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir Türkiye'den yana olduğunu ispat ettiği ölçüdedir ki, küçük bujuva dönüşümcü, milliyetçi bir akım olarak, Devrimci Güç Birliğinin içinde yerini alabilecektir.

ORTANIN SOLU'NA İNDİRİLMİŞ BİR DARBE

İç politikada dönüşümcü bir tutum, kesin bir anti - emperyalist dış politikayla tamamlanmadıkça, bu ülkenin millici güçleri kanmıyacaklardır. Bu bakımdan İnönü'nün son konuşmasında Türkiye'nin NATO üyeliğini uzatmasını öğütlemesi Ortanın Solu'na indirilmiş bir darbedir. C.H.P. Genel Başkanı bu tutumunu savunurken ileri sürdüğü gerekçe inandırıcı olmaktan çok uzaktır.

İnönü, Sovyetler Birliği ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki nükleer güç dengesini, Türkiye'nin dışında bir şeymiş gibi ele almaktadır. Oysa gerçekte, Amerikan üsleriyle donanmış, emperyalist vesayeti altında Türkiye (Bu vesayetin acı tecrübesini İnönü kendisi tatmıştır), iki dev arasındaki güç dengesinin en önemli ağırlıklarından birini teşkil etmektedir ve Türkiye'nin halkının ve hükûmetinin bu denge oyununda kendisine oynatılacak rol konusunda en küçük bir söz hakkı yoktur. İnönü bu noktaya değinmemektedir. Ama Türkiye'nin en önemli meselesi, ölüm kalım meselesi budur. Dengeler sonsuzluğa kadar sürmez. Geçmişte kurulmuş olan dengeler gün gelmiş bozulmuştur. Bu dengenin de günü gelip bozulacağını hesaba katmak zorundayız. O zaman Türkiye'nin hali nice olacaktır? Bunu bilmek için kâhin olmanın gereği yok. Türkiye, Amerika Birleşik Devletleriyle ve NATO ile bugünkü ilişkilerini sürdürdüğü sürece, yurdumuzun kaderi, nükleer savaşın ilk kurbanı olmaktır. Hiçbir yurtsever bu gerçeği aşırı iyimser yorumlarla avunarak görmezlikten gelemez.

GERÇEĞE UYMAYAN İYİMSER DİLEKLER

C.H.P. Genel Başkanı, «NATO artık dünyadaki, (nükleer dengeye dayanan) anlattığım barış felsefesi içinde işliyecektir.» demektedir. Bu sözler, ne çare ki, İnönü'nün iyimser bir temennisinden öteye bir değer taşımamaktadır. NATO'nun nasıl işliyeceği şimdiye kadar bizden sorulmadı, «barış felsefesi içinde» işleyip işlemiyeceğini de bizden sormıyacaklardır.

İnönü, «Bizim menfaatimiz, Amerika ile, Sovyet Rusya ile tahrik etmeyen ve düşmanlık gütmeyen bir politika içinde varlığımızı, barış yoluyla, savunmaktır» demektedir. Buna katılmayacak bir Türk yurtseveri düşünülemez. Ama, Türkiye'nin menfaatine uygun böyle bir politikayı, ordusunun hemen hemen tümü yabancı bir generalin kumandası altında, ikili antlaşmalarla kıskıvrak bağlanmış, vesayet altında bir NATO ülkesinin yürütemiyeceği de besbellidir. Gelişmiş, güçlü bir sanayi ülkesi olan, nükleer silâh yapacak iktisadî güce sahip bulunan bir Fransa bile, bağımsızlığına engel teşkil ettiği için NATO'dan ayrılmıştır. Emperyalizmin sömürdüğü geri bir Tarım ülkesi olan Türkiye'nin bu NATO içinde bağımsız davranabilme konusunda Fransa'dan daha başarılı olacağını hayal etmek gerçekçi bir tutum sayılamaz.

Onun için «NATO Amerikan egemenliği altında bir askerî ittifaktır. NATO'ya giren bir ülke bu egemenliğe ister istemez boyun eğer. Ancak NATO dışında bir Türkiye gerçekten millî bir siyaset izleyebilir. Millî çıkarlarımıza saygılı bütün ülkelerle eşit ve dostça ilişkiler kurabilir. Dünya ulusları arasında kendine lâyık şerefli yeri alabilir» diyenler, Türkiye'nin gerçek menfaatlerine uygun bir davranış içindedirler. Ve NATO'dan çıkmıyalım diyenler yanlış yoldadırlar.

Türkiye'de, bu ülkenin bağımlı bir ülke durumundan, emperyalizmin sömürü alanı olma durumundan çıkar sağlayan işbirlikçi asalak sınıflar vardır. NATO bunların egemenliğini perçinleyen bir ittifaktır. NATO'da üyeliğimizi savunanlar bu işbirlikçi çevrelerin oyununa gelip gelmediklerini iyice düşünmelidirler.

KENDİ MİLLÎ GÜÇLERİNE GÜVENSİZLİK

NATO'nun bize sağladığı menfaatlerden ve bunların karşılıksız terkedilemiyeceğinden söz etmektedir İnönü. Nakte vurabileceğimiz bir menfaat olduğu doğrudur. Ve NATO'dan sağlanan bu imkân olmadan Türkiyenin kara, hava ve deniz kuvvetlerini bu çağa uygun biçimde silâhlandırıp teçhiz edemiyeceğimizi iddia edenler vardır. Bu ilk bakışta bize kendi millî güçlerine güvensizlik gibi gelmektedir. Kaldı ki, sözü edilen NATO'nun bize sağladığı menfaatler, barış zamanında nüfusumuza oranla en büyük orduyu silâh altında tutma zorunluluğunun omuzlarımıza yüklediği ağır yükle kıyaslanınca sıfıra iner. Ve üstelik hiçbir maddî menfaat, Türkiye'nin millî bağımsızlığıyla bağdaşmayan durumları mazur gösteremez.

İnönü, «İkili olan veya olmayan bazı anlaşmalardaki hata ve eksiklikleri düzelttirerek NATO'nun yeni şeklinin içinde kalmak fikrindeyiz» diyor. Ve düzeltemezlerse, «Türklerin varlığı ve menfaatlerini korumasını bilen bir millet olarak her durumda kendilerini kurtarma yolunu bulacaklarını» hatırlatıyor. Yani bağımsızlığımızla bağdaşmayan antlaşmalarda hata ve eksiklikler düzeltilecek. NATO yeni bir şekil alacak ve biz ancak bu şartlarla böyle yeni bir NATO'da kalacağız.

AMERİKA ESKİ AMERİKA'DIR, NATO DA ESKİ NATO

Bunlar geleceğe ait, pek de gerçekçi olmayan aşırı iyimser dileklerdir. Şimdilik Amerika eski Amerikadır, NATO da eski NATO. Ve bizden istenen, eli, kurtuluşu uğruna savaşan halkların kanına bulaşmış Johnson Amerikasının egemenliği altında, sömürücü Batı ülkelerinin ittifakı olan NATO'da sömürülen bir Doğu ulusu olarak üyeliğimizi sürdürmemizdir. O NATO ki Mehmetçiğin elindeki silâhı kime karşı kullanacağını kendisi tâyin etme iddiasındadır. Bizden gerçekte istenen böyle bir NATO üyeliğidir. Ve millî çıkarlarımıza aykırı olan bu istek anti - emperyalist edebiyat ve gerçeğe uymayan iyimser dileklerle süslenmektedir.

Türk yurtseverleri hayal ile acı gerçeği ayırt etmesini bileceklerdir. Kimden gelirse gelsin, NATO'da kalma öğütlerinin, son tahlilde Türkiye'nin emperyalist sistem içinde bağımlı bir ülke durumunda varlığını sürdürmesi anlamını taşıdığını, öğütçüler farkında omasalar da, anlamakta kusur etmiyeceklerdir.

Bağımsızlıklarına bağlı uluslar, emperyalistlerin en saldırganı, en güçlüsü, en pervasızı olan Amerika Birleşik Devletleriyle mesafelerini muhafaza etmek zorundadırlar.

O mesafeyi muhafaza etmezsen; bilmem hangi askerî antlaşma gereğince millî topraklarını emperyalist ülkeye peşkeş çekersen, gün gelir emperyalist ülkenin başkanı, senin başbakanına, hakaret dolu bir mektupla düşmanını kendinin seçme hakkının olmadığını ve sana verilen silâhları ancak sana «kullan» diyeceği yerde, kullanabileceğini hatırlatıverir.

Görüş

ŞERİF TEKBEN

Geçmişe özlem, bir bakıma insanın ilerleme hızını tavsatır, yaşama gücünü çelmeler.

Benimsediğim bu düşünüş bana iyi günlerin ilerde olduğu inancını verir. Dünyanın gidişini, dünden bugüne, geriden ileriye bir akış ve atılış olarak görmek ve düşünmekle mutlu olurum.

Her söz başında, hırıltılı sesleriyle ah çeken yaşlılardan nefret ederim. Hele bir soyalist.. 60 yaşındayken 20 ve 59 yaşlarından daha ileri olmazsa ben ona sosyalist mi derim.

Ama, bu düşüncelerime rağmen kırk yıl öncesi Türkiyenin bir yanı var ki, ona duyduğum özlemi gönlümden silemiyorum.

Bağımsız Türkiye özlemidir bu.

Yurdumuza tebelleş olan azgın emperyalizm canavarını tuşa getirmiş bir ulusun çocukları olarak çok güvenli, çok mutlu idik. Kendi gücüne güvenmenin yüceliğini bizim kuşak iyi bilir. Kalpaklarımızın altında başımız dimdikti. Yenemiyeceğimiz güç yoktu. İtalya'nın Antalya kıyılarında gözü mü var? Ah, diyorduk, Mussolini bu fırsatı verse de düveli muazzamadan birini yenme olanağı bizim kuşağa nasip olsa...

Taraftar bulmak, oy dilenmek için kapı kapı dolaşmak ne demek? Yabancı devlet adamları, vezirler, krallarr ayağımıza geliyorlardı.

Bir ulus kendine güvenmiye görsün, yapamıyacağı şey yoktur. Anayurdu demir ağlarla örer, bozkırda kentler kurar köy enstitülerini yaratır.

Başımıza gelen belâların kaynağını iyi bellemiştik. Bunun için emperyalizme ve gericiliğe en ufak taviz düşünülemezdi. Üstüne en çok titrediğimiz şey bağımsızlığımızdı.

Bugün emperyalist kıskacın içine nasıl düştüşümüzün hikâyesini herkes biliyor. Bunun temsilcisi Amerika, askeriyle, dolariyle C.I.A. siyle her yanımızı sarmıştır. Bu açık görünüşün arkasındaki büyük tehlike Türkiyenin yarınları için gerici kadroların hazırlanmakta olmasıdır. Emperyalizm, bir memleketi bu kadroların aracılığı ile sömürür.

Bugün Türkiye'de 40 bini aşkın eski yazı okulu vardır. Yerden ot biter gibi türeyen medreselerde, gelecek 31 Martların imam orduları yetişmektedir.

Ne uzatıp duruyoruz. ATA'nın Büyük Meclisinde iftar sofraları kuruluyor.

Ve bütün bunlardan sonra İsmet Paşa «Büyük inkılâplarımız yerleşmiş, milletçe benimsenmiştir» demez mi?

Hadi canım sen de...

Başyazı

Türk Solu Örgütten Yanadır

Küçük burjuva oportünizminin en önemli özelliklerinden biri sınıf çatışmalarını hep üst yapıya indirgemeleridir. Yapısı gereği, bu oportünizm, meselelere sınıf açısından bakmak yerine, bu çatışmaların üst yapıda dalgalanmalarında görür. Kimilerinde bu tutum, giderek, sorunlara sınıf açısından yanaşma yerine kişisel çatışmalara ve çirkin suçlamalara varyor. TÜRK SOLU bu gerçeği iyi bildiğinden, daha ilk çıkışıyla, böylesine bir tutumdan uzak kalacağını ilân etmeyi gerekli görmüş, bilimi ve gerçek eylemi kendine kılavuz kabul etmiş, tartışmaları bu plâtformda yürütmek amacında olduğunu çok kez tekrarlamıştı.

Ancak bu oportünist tutumdan kendini uzak tutamıyan sol geçinen bazı çevreler, battıkları oportünizm batağının balçıklarını etrafa, TÜRK SOLU'na sıçratma çırpınmaları içindeler. Biz bunlara aldırmadan, bilimin şaşmazlığı içinde, gerçeği gün ışığına çıkarma çabamızdan dönmiyeceğiz. Türk emekçi sınıflarını, gerçek devrimin yolunda uyandırmaya çalışacağız.

Oportünistlerin son zamanlarda bilerek, genç kafaları bulandırmaya uğraştıkları bir konu da «ÖRGÜT» konusudur. Bu çevre TÜRK SOLU'nu örgüt karşısındaymış gibi göstererek, TÜRK SOLU'nun uyandırma, bilinçlendirme ve örgütlenme yolundaki çabalarını gölgelemek amacındadır. Bu çaba, kendi oportünistçe tutumlarının eleştirilerek ve gerçeklerin gün ışığına çıkarılmasını önlemek amacı taşımaktadır. Bu yüzden bazı kişiler kendilerine yöneltilen, eleştirmeleri, örgüte imiş gibi göstermektedirler.

Öncelikle, şunu bir kez daha açıklıyalım ki TÜRK SOLU hiç bir ilerici örgüt karşısında değildir. Hiçbir sosyalist, örgüt karşısında olamaz. Gerçek devrimci, örgütün elde bulunan tek silâh olduğunu bilir. Ancak devrimci şunu da bilmelidir: Örgüt soyut bir kavram değildir. Örgüt, temsil ettiği sınıfın gerçek ideolojisine ve o ideolojinin öngördüğü eylemi kabul ettiği ölçüde önem kazanır. Örgüt, hâkim sınıfların çizdiği alan içinde tutuluyor ve asıl eylemi bu gösteri alanında oynayan bir kuruluş haline getirilmek isteniyorsa, örgüt geriye tepen ve kendi saflarını bölen, yaralıyan bir silâh haline getiriliyorsa, devrimciye düşen görev, bu silâhı ileri ateş eden bir araç haline getirmektir.

Emekçi sınıfların başarıları örgütlerle olmuştur, ama unutulmamalıdır ki, bu sınıflara ihanetler, silâhın geriye tepmesi ya da iyi kullanılamaması yüzünden de gelmiştir.

TÜRK SOLU devrimci bir sınıfın örgütüne karşı değildir, olmayacaktır da. Ama bu örgüt, sınıf ideolojisi ve eylemi açısından yozlaştırılmak istenirse, bunun karşısına örgüt adına durmak, TÜRK SOLU kadar, her solum diyen devrimcinin de görevidir.

O yüzden değerlendirmeyi yaparken, örgütü yönetmede sapma gösteren ya da belirli hatalar işliyen kişilerle, örgütün asıl gövdesini ayırmak gerekir. Biz eleştirilerimizi, Türk emekçi sınıflarının örgütünü gerçek bir silâh olmaktan yoksun kılmak istiyenlere karşı yapmaktayız, onu temsil eden gövdeye değil. Biz o gövdenin savaşını yürütenlerdeniz. Ama bazı küçük burjuva oportünistleri, bu gerçeği çok iyi bildiklerinden, kendilerine yönelen eleştirileri, «Örgüt» e maletmeyi daha uygun bulmaktadırlar.

Türk devrimdileri, örgütü soyut anlamından alıp, somut tabanına oturtmak zorundadır. Türkiye'de, örgüt kurmak, küçük bir formalite işleminden ibarettir. Oysa örgütün gerçek anlamı, bir sınıf niteliği taşıyıp taşımamasında, temsil ettiği sınıfın ideolojisine uyup uymamasında aranmalıdır. Çok partili demokrasicilik oyunu içinde, meseleyi şu ya da bu parti açısından, şu ya da bu parti yanını tutmaktan ibaret dar particilik oyunu içinde görmek devrimci bir tutum değildir. Meselelere bu açıdan bakmak, devrimcileri büyük yanılgılara götürecektir.

Emekçi sınıfın örgütlenme sorunu, sınıf açısından alınmalı ve öyle değerlendirilmelidir. Örgütlenme, alt yapı çelişkilerinin zorlamasıyla, emekçi yığınların, hâkim sınıfa karşı kenetlenmesi, birleşmesi, politik bilince ulaşması ve giderek politik alanda devrimci eyleme katılmasıdır.

Türk SOLU

Olaylar - Olaylar

CHP İstanbul İl Kongresi

13 Ocak Cumartesi günü yapılan CHP. İstanbul İl kongresinde, İnönü'nün konuşmasına rağmen, tabanın; «Ortanın Solu» nu daha doğru yorumladığı, söylenenlerden anlaşılmaktaydı.

İl yönetim kurulu raporunda Ortanın Solu felsefesinin aslında bir seçim zaferi sağlamak amaciyle açığa vurulmuş olması ilgi çekici idi. Parti içinde Ortanın Solu politikasına karşı olanların İstanbul'da önemsenecek taraftarları bulamadıkları her ne kadar iddia ediliyorsa da 18. Kurultay sonrası su yüzüne çıkan olaylar sebebiyle programın tatbikinde aksaklıklar olduğu teslim edilmekte. Kadın kolu çalışmalarının memnuniyet verici olduğu belirtilmekte, konkre başarılardan söz edilmemekte, İl Gençlik Kolu çalışmalarının ise yeniden düzenlendiğinden bahsedilmektedir. Buna mukabil seçim komisyonu çalışmalarının hepsinden daha öne alındığı anlaşılmaktadır.

DIŞ POLİTİKA

Doğu ve Batı bloklarından birine körü körüne bağlanılmaması, bağımsız, haysiyetli, yalnız millî çıkarlarımıza yararlı bir dış politikadan yana olunduğu; Genel Merkezin NATO ile ilgili çalışmalarının bu açıdan değerlendirildiği belirtilmektedir.

İÇ POLİTİKA

Mevcut bütün gerici akımların, çıkarcı çevrelerin AP iktidarının destekçisi ve devlet yönetiminde ortakları olduğu iddia edilmekle birlikte Amerikan emperyalizminin bu yönetimdeki tâyin edici rolü ayan beyan olduğu halde, söz konusu olmamaktadır. Öğretmenlere karşı girişilen saldırı lânetlenmekte, köylünün, işçinin ve dar gelirlinin oyu ile iş başına gelen iktidarın geniş halk tabakasına ihanet ettiği, vasıtalı vergilerin fakir halkın sırtından toplandığına dikkat çekilmekte; fakat bunlara karşı netice alıcı hiç bir hal çaresi gösterilmemektedir. Daha aşağıda CHP nin Ticaret Odası, Odalar Birliği, Ziraat Odalar Birliği gibi kuruluşlarda hiç bir nüfuzu kalmadığı anlaşılmakta, bu Odalardaki yöneticilerin seçiminde reform yapılması istenmektedir.

AP nin eğitim politikası yerilmekte, okuma - yazma bilmiyenlerin yüzdesinin utanılacak bir nisbette arttığı Kur'an dersleriyle açığın telâfiye çalışıldığı, tamamen fanatik bir eğitime hız verildiğine işaret edilmektedir.

Kapak yazımızda İnönü'nün konuşmasına yeteri derecede temas edildiğinden üzerinde tekrar durmıyacağız. Yalnız gerçekten sol denilebilecek militanlarını sistemli bir şekilde tasviye yolundaki TİP yöneticilerinin aşırı solculukla vasıflandırılması konuşmasının en «buruk» yönlerinden biri idi

Bozuk hava şartlarına rağmen şayet tanınmış bir saz şairimizin jübilesi ayni çapta ilân edilip tertiplenseydi Sergi Sarayının yarı yarıya bile dolmıyan alt tribünleri olsun hınca hınç olurdu. Ve jübileye katılan diğer âşıklar da hürmeten sükûnetle dinlenirdi. CHP İl Kongresi ise böyle bir ilgiden tamamen yoksundu. Paşa gitti, delegeler dahil millet çil yavrusu gibi dağıldı. Kalanlar da üçer beşer gruplaşarak gürültü ile sohbete başladılar. Ayni anda İlçe Delegeleri mikrofonda heyecanlı ve ilginç konuşmalar yapmaktaydı.

BEYOĞLU DELEGESİ,

METİN TÜZÜN :

İstanbul CHP örgütünün Belediye için bir programdan yoksun olduğunu, Belediye Meclisine seçilseler bile, Belediye Reisi olsalar bile ne yapacaklarını bilmediklerinden yakındı.

BEYOĞLU DELEGESİ
ŞEVKET KESKİN:

Mademki Halk Partiliyiz, halkın adamı olmamız gerekir. Günümüzün en büyük sorunu kışta kıyamette çaresiz kalmış halkın odun, kömür ihtiyacıdır. CHP olarak ne yapıyoruz?

FAHRETTİN KERİM GÖKAY

Bir ara söz alan F. K. Gökay, eleştirmelerde insaflı olunmasını öğütlemiş, CHP nin sevaplarının da sayılmasını, Sağlık ve Sosyal Bakanlığını CHP nin kurduğunu, şimdi bu Bakanlığın amaçlarından tamamen uzaklaşmış bulunduğunu fakir fukaranın asgari 4—300 lira haraç vermek zorunda bırakıldığını belirterek Ortanın Solu politikasından ne anladığını gösterdi.

ŞİŞLİ DELEGESİ
CEMİL GİDER:

F. K. Gökay'ın öğütlerine kulak asmaksızın; «CHP mademki Ortanın Solu politikasını benimsedi, emekçilerin sömürülmesine karşı çıkmalıdır» diye söze başlayarak tefeciler, mütegallibeler, sömürü düzeninden yana olanlar, CHP den tamamen temizlenmediği için amaca erişilemediğinden yakındı. Raporda toprak reformu, işçi sorunları üzerinde gereği gibi durulmadığına işaret etti.

SARIYER DELEGESİ
MUHTEREM SEROL

Raporun şimdiye kadar hazırlanmış binlerce rapordan biri olduğunu, yasak savmak kabilinden kaleme alınmış olduğunu, gerçeklerin üzerine eğilinmesi gerektiğini savundu.

ZEYTİNBURNU İLÇE
BAŞKANI NECATİ ERALP:

Tunçkant'ın meydana çıkardığı casus raporu konusunda hangi uyarmanın yapıldığını, 1968 mayısında vadesi dolan NATO hakkında, ikili anlaşmalar konusunda İl'in görüşünün ne olduğunu sordu. CHP. yönetici kadrolarında halktan olmıyan veya halktan kopmuş yöneticilerin artık yeri kalmadığına işaret etti. İl'in tanzim ettiği listeye boş oy vereceklerini söyledi.

Not : İleriki sayılarımızda bu ilginç konuşmayı aynen vereceğiz.

Öğretmenlerin Tasfiyesi

AP. iktidarının karşısında gördüğü en önemli güç, 120 binlik ordusuyla öğretmenler câmiasıdır. Hükûmet, Millî Eğitim Bakanları yoluyla, başa geçtiği ilk günden bu yana, bu orduya karşı amansız bir savaş açmıştır. Anadolu'nun en ücra köşelerinde devrimciliğin meş'alesini tutuşturan öğretmenin, gerici iktidarların baş düşmanı olması, doğal karşılanmalıdır. DP. iktidarına da ilk direnme bayrağını açan yine önce öğretmenler olmuştu. O devirlerde, Millî Eğitim Bakanlığı, istediği öğretmeni «Görülen lüzum üzerine» cümlesiyle, gerekçe göstermeden dilediği biçimde cezalandırıyordu.

27 Mayıs'la bu, «görülen lüzum» gerekçesi kaldırılmıştı. Öğretmen, gerekçe gösterilmeden cezalandırılmıyacaktı. Oysa, AP. iktidara gelir gelmez, bunun da kolaylığını buldu. Dilediği öğretmeni, birkaç partizana düzenlettiği iftira raporuyla, işinden el çektirmekte, ya da sürebilmektedir. Üstelik bu raporlar öğretmenin sicilinde, bir daha silinmemek üzere kalmaktadır. Listeler önceden, Bakanlıkça hazırlandıktan sonra, gerekçeler arkadan düzenlenmektedir.

Bakanlık, son olarak gizlice hazırladığı bir kararı, ilgililere yollamıştır. Bu karar 4357 sayılı kanunun verdiği hakları elden almaktadır. Karar gereğince, aldığı rapor, öğretmenden gizli tutulacaktır. Öğretmen, üç yıl üstüste aldığı zayıf rapordan sonra, işinden atılacaktır.

Öğretmen, bu üç yıl içinde aldığı raporun haklı ya da haksız olduğunu bilmeyecek ve itiraz hakkından yoksun bırakılacaktır. Böylece öğretmen kendisi için düzenlenen raporun sahteliğini bile ispatlıyamıyacaktır. Bakanlık, istediği öğretmeni bu sahte raporla işinden uzaklaştırmış olacaktır. Burda Bakanlık devrimci, Atatürkçü öğretmenleri temizleme, yerine imam hatip okulu mezunu karşı devrimcileri getirme amacı gütmektedir.

Öğrenildiğine göre, Bakanlık, şimdiden tasfiye hareketine girişmiştir. Yeni listeler Bakanlık bürolarında düzenlenmektedir.

Öğretmen örgütleri bugün, Millî Eğitim Bakanı İlhami Ertem'e karşı savaş açmıştır. Ancak unutulmaması gereken gerçek mücadelenin, Ali, ya da Veli'ye karşı olmadığıdır. Çelişkinin iktidar ile devrimci cephe arasında olduğunun her şeyden önce öğretmen liderleri tarafından iyi bilinmesi gerekir. İktidar, öğretmenlere karşı mücadelelesini bu yolda yürütmektedir.

A.P. li Bakan ve Toprak Reformu

Tarım Bakanı Bahri Dağdaş, Bütçe ve Plân Karma Komisyonunda dünyanın açlığa doğru gittiğini söylemiştir. Bunun da nüfus artışı ile gıda maddeleri üretim hızı arasındaki dengesizlikten olduğunu söyliyen Bakan; «Türkiye'de tarım üretimini art

tırmak için nüfus, toprak potansiyeli ve pazar imkânları gözönüne alınarak 2000 yılına kadar uzanan bir uzun vadeli proğram çalışması» yapıldığını ifade etmiştir.

Ayrıca Bakan, toprak reformunun doktriner bir görüş olduğunu, toprak reformuyla uğraşılmamasını, «mülkiyet esasına dayanan ve gasplara imkân vermiyen bir tarım reformu tasarısı ile huzura çıkılacağını» söylemiş, ayrıca «tarım reformu, tarımda emniyeti sağlıyacaktır. Mülkiyet emniyeti, birim sahada âzamî verimi elde eden yegâne yoldur.» demiştir. Yani açlık çeken ve açlık tehlikesinde olan emekçi halkımız, Bakana inanırsa, 2000 yılında, açlıktan kurtulacak. Ancak buna çare olarak da özel mülkiyetin haklarının sağlamlaştırılması, toprak reformundan vazgeçilmesi, ileri sürülüyor.

Bakan, toprak ağalarının, komprodorların haklarını korumak için, elinden geleni yapıyor. Antiemperyalist emekçi halkımız da, Bakanın olmıyacak tedbirlerini 2000 yılına kadar beklemeden kurtuluşu için elinden geleni yapacaktır.

Yemen Sorunu ve Ortadoğu

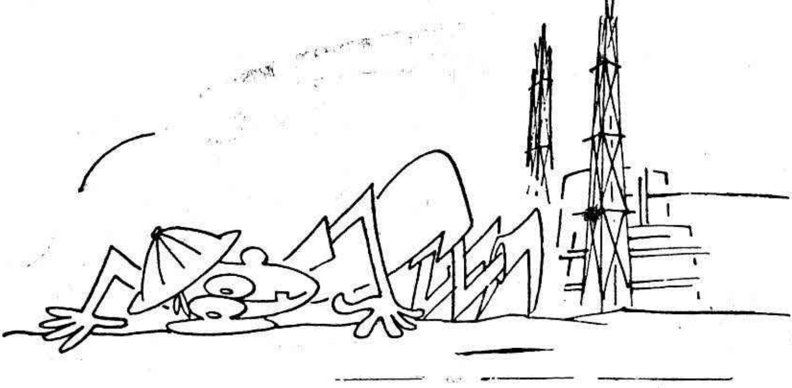
1962 yılında bir darbe ile İmamı devirerek Cumhuriyeti kuran Yemen, halen karışıklıktan kurtulamamıştır. Nâsır'la anlaşıp Mısır Birliklerinin geri çekilmesini sağladıktan sonra, Faysal yeniden savaş kışkırtıcılığı yapmaktadır.

Sallal'ın devrilmesinden sonra, Başkanlığa getirilen Abdurrahman İryanî ve Başbakan olan Muhsin el Ayni, iç isyanı bastıramayınca istifa etmiş, yerine Silâhlı Kuvvetler Komutanı General Hasan el Amri Başbakan olmuştu. Hasan el Amri daha sert bir tutum benimsiyerek, imamcılara karşı harekete girmiştir. Sana'yı kuşatan imamcılar yeniden geri çekilmiştir. Nâsır'ın son yenilgisinden yararlanmayı fırsat bilen Faysal, İmamı harekete geçirerek, petrol kumpanyalarının çıkarlarını savunmaktadır. Faysal, Yemen'deki birçok yabancı petrol kumpanyaları ile ortaktır. Güney Yemen Halk Cumhuriyetinin emperyalistlere karşı sert bir tutuma girmesi, İngiliz ve Amerikan çevrelerini harekete geçirmiştir. Bir ara Belçika ücretli askerlerini de kullanan İmamcılara, bol miktarda batı silâh ve cephanesi aktarılmaktadır.

Sovyet silâh yardımı ile destek gören Cumhuriyetçiler, uzun sürecek bir savaşa hazırlık yapmakta ve sivil halkı komando eğitimine tâbi tutmaktadır.

Öte yandan arapların son yenilgisinden sonra 14 arap ülkesi arasındaki ilişkiler de bozulmaya başlamıştır. Eski çekişmeler giderek hızlanmıştır. Nâsır'ın araplararası zirve konferansı çabaları olumlu sonuç vermemiştir. Suriye, konferansa gitmeyi kabul etmemektedir. Suriye'nin İsrail ve emperyalizme karşı savaşın gerilla savaçlarıyla yürütülmesini öngören teklifi, Nâsır tarafından olumlu karşılanmamıştır. Suriye'nin teklifini Cezayir desteklememektedir. Nitekim İsrail işgali altındaki bölgelerde, arap gerillaları, İsrail'lileri bir hayli tedirgin

GENE PETROL KOMİSYONU RAPORU ÜZERİNE

Gazeteler, geçen hafta, Meclis «Petrol Araştırma Komisyonu» raporunun belli olduğunu ve petrol boru hattının devletçe özel teşebbüse devrinin kabul edilmediğini yazıyordu. Aslında rapor, bundan ibaret değildi. Türk Solu, geçen sayısında raporun geniş ve yeterli bir özetini vermiştir. Bundan anlaşılacağı üzere, birkaç yıl önce, devrimci çevrelerin ileri sürdükleri bütün hususlar, çoğunluğu AP. li milletvekillerinden kurulu komisyonca kabul edilmiştir. Bu durum, millî bir dâvanın bilinç ve inatla savunulunca, uyanık güçler sahip çıkınca, ne kadar etkili olduğunu göstermek bakımından önemlidir. Tabii bu sonuca varmak, kolay olmamıştır. Uyanık güçlere dâva maledilmeden önce, yapılan savaşın ne kadar çetin geçtiğini anlamak için, Batman - İskenderun boru hattının başında yapılan savaşı, Tarık Dursun K. tarafından derlenen «Bir Damla Kan, Bir Damla Petrol» adlı kitaptan alarak, aynen veriyoruz:

«TPAO. 1962 den başlayarak hattı yaptırma projelerini kendi direnme gücüyle Beş Yıllık Kalkınma Plânı'nda, «Taşıma Yatırımları» na koydurmuştur. Ancak Plân'a giren, yani kanun gücü kazanan bir projenin karşısında bile, TPAO teklif ettiği için, karşı çıkmakta engel görmeyen Sanayi Bakanlığı ve Petrol Dairesi, 21 Ekim 1963 günü, projenin 1964 programına konulması için Devlet Plânlama Teşkilâtı'nda yapılan toplantıda, bu girişimin önüne dikildiler. Plânlama Teşkilâtı'nda, Ziya Müezzinoğlu ile teşkilâtın koordinasyon dairesi başkanı İsmail Ertan, uzman Halûk Ceyhan ve Sanayi Bakanlığından M. Ali Oksal, Petrol Dairesinden başkan Kemal Rüştü Aksal, yardımcısı Safi Teziç ile TPAO temsilcilerinin katıldığı toplantıda, Sanayi Bakanı, kendisine petrol rezervleri bulunmadığına dair bir rapor verildiğinden söz açmış, projenin 1964 programına konulmasına şiddetle «itiraz» etmişti. Ancak TPAO'nun V inci petrol bölgesinde yeterli rezerv bulunduğunu kesinlikle belirtmesi ve Petrol Dairesi'nden bir yabancı şirketin — Shell'in — aynı anlamdaki bir proje için belge istediğinin açıklanmasıyla, proje, 1964 programında yer alabildi.

«Pipe-line» yapımının 1964 programına girmesiyle TPAO 23 Mart 1962 de, projenin ihalesini tamamlamış, gerekli ödemeler adı geçen firmaya yapılmıştı. 12 Haziran 1964 de, belge iktisabı için Petrol Kanunu hükümleri gereğince Petrol Dairesine başvurulduğunda, Mobil ve Shell Şirketlerinin yine beklenen şiddetli itirazları ile karşılaşıldı.

Yabancı şirketler arasında TPAO ile savaşı en sert biçimde yürüten Mobil, Türkiye petrollerinin ürettiği 21 API graviteli ham petrol ulaştırmasının, Türk ekonomisine bir şey kazandırmıyacağını, hiçbir gereği karşılamıyacağını ileri sürüyor; isteğin onaylanmamasını istiyordu.

Önce, Türkiye ekonomisinin ihtiyaçlarına uygun, hafif petrol rezervlerinin tesbitine gidilmeli, o ana kadar da, istek, geri bırakılmalıydı. Yalnız kendi şirket petrollerinin Mersin'e ulaştırılması için gerekecek belge hakkının «mahfuz» tutulması da şarttı.

Shell ise itirazında iyi nitelikteki kendine ait petrolün TPAO'nun kötü petrolü ile karıştırılarak, petrol kaynaklarının işletilmesinde yardımcı olacağını (!), bu yüzden boru hattına ortak olmak isteğinde bulunduğunu söylüyordu. Bu olmazsa, petrolünün TPAO petrolüne karıştırılmasına asla izin vermemeye kararlıydı.

Bu karşılamaların altında yatan anlam, «biz petrol buluncaya kadar kimseye petrol ulaştırma belgesi vermeyin» den başka bir şey değildi. Bunların yanısıra Mobil, Şelmo kuyusundan günde 16.000 varil — yılda 800.000 ton — ham petrol elde edildi haberini de yayarak, isteğinin başka noktalardan hak kazanması yolunu arayacaktır.

Petrol Dairesi, Fethi Çelikbaş gibi bir bakanın emri altında olsaydı, bu karşılamalar sonucunu verir, TPAO'nun bu uğurda Devlet Plânına güvenerek harcadığı milyonlar heder olur; ulaştırma belgesi de alınamazdı. Çünkü Fethi Çelikbaş ve danışmanı — Petrol Dairesi ikinci başkanı — Safi Teziç'in bu proje konuşulurken ileri sürdükleri tekelci, petrol şirketlerininkinin tıpatıp eşiydi.»

1964 Eylülünde, bütün çabalara karşı, belgeyi alan Türkiye Petrolleri A. O., boru hattının inşasını bitirmeye yakın, Topaloğlu, kanunsuz bir işlemle yerinden alınmış, yerine Süleyman Demirel Hükûmetince, yabancı şirketlere yakınlığıyla ün salmış bir kişi, Türkiye Petrollerinin başına getirilmiştir.

Bu Genel Müdür, sağda solda boru hattının bir şirkete devrolunacağını ve bu şirket hisselerinin özel teşebbüse satılacağını söylemeye başlamıştır. Ancak hevesi çabuk kursağında kalmış, bir yandan yurtsever Hazine temsilcileri, öteyandan da Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun (ki TPAO'nun hissedarları arasındadır), direnmeleri ile bu oyun önlenmiştir. Meclis «Petrol Araştırma Komisyonu» raporuyla sadece bir olup bittiyi tescil etmekle kalmıştır. Yoksa bu boru hattını, artık kimse özel teşebbüse zaten devredemez. Boru hattını satmak isteyen genel müdür ise, yerini çoktan bir başkasına devretmiştir. Hem de kubbede hiçbir hoş sada bırakmadan, ufalanıp gitmiştir.

---

etmiştir. İsrail makamları gerilla hareketlerini durdurmak için yeni tedbirler düşünmektedir. Bunlardan biri de, nüfuzlu Arap şeyhlerini para ile satın almak yoludur. İsrail yetkilileri arap şeyhlerine para ve silâh dağıttıklarını resmen açıklamışlardır. Bu pazarlık gereğince, şeyhler kendi bölgelerindeki asayişten sorumlu tutulacaklardır. Ürdün ve Tunus, batı ülkeleri arasında Nâsır'la ilişki kurma çabasındadır. Batı emperyalistleri, Kral Hüseyin'i Nâsır politikasında yumuşatma unsuru olarak kullanmayı denemektedirler. Ama emperyalistlerin asıl üstünde durdukları Suudi Arabistan Kralı Faysaldır. İsrail yenilgisi ile ekonomik durumu iyice sarsılan Mısır, Faysal'dan ekonomik yardım alma vaadi almıştır. Faysal bu yardım vaadiyle Ortadoğu'daki Sovyet nüfuzunu azaltmak amacı gütmektedir.

Yemende, Nâsır'ın desteğini önlemek isteyen Faysal'ın başarı sağlayacağı düşünülemez. Halen Yemen önemli politik gelişmelerin merkezi durumundadır. Faysal'ın emperyalistlerden aldığı büyük silâh yardımı Cumhuriyetçilerin kesin zaferini geciktirecektir, ama Yemen olayları düğüm noktası olmakta devam etmektedir.

Dünya Aydınları İçin Bildiri Yayınlandı

Havana'da toplanan «Kültür Kongresi» nin sonunda, «Havana Çağrısı» adında bir çağrı yayınlanmıştır. Bütün dünya, «yazar, bilim adamı ve sanatçıları» na yapılan bu çağrıda, dünya aydınlarından emperyalizme karşı mücadeleye katılmaları ve bu mücadeleyi şiddetlendirmeleri, kurtuluş mücadelesinde kendilerine düşen payı yüklenmeleri, istenmektedir.

Çağrıda, özetle şöyle denilmektedir:

«70 ülkeden gelen ve Havana Kongresinde birleşen biz aydınlar, emperyalizme karşı mücadele eden bütün uluslarla, özellikle kahraman Vietnam halkıyla faal dayanışmamızı ilân ediyoruz.

«Amerikan emperyalizmi, egemenliğini geliştirmek amacıyla, askerî, siyasi, ekonomik ve kültürel saldırısını genişletiyor ya da güçlendiriyor. Bu, özellikle Kore, Laos, Kamboç, Kongo, Arap Dünyası, Portekiz'in Afrika sömürgeleri, Venezuella, Bolivya ve öbür ülkelerin emekçileri de, yine aynı iktisadî siyasetten dolayı sömürülmektedirler.

«Amerikan emperyalizminin dünya çapındaki taarruzu, çeşitli derecelerde, başka ülkelerce de desteklenmektedir ve bu taarruz, yukarıda adı geçen ulusları bir kölelik ve iktisadî, toplumsal ve kültürel yönlerden bir az gelişmişlik altında tutmak amacı gütmektedir.

«Emperyalizmin, ulusları egemenliği altına alma teşebbüsü, en kabasından en sinsicesine kadar, türlü kılıklara girmekte ve siyasî, askeri, ekonomik, ırkçı, ideolojik ve kültüre ollarak her seviyede kendini göstermektedir.

«Bu teşebbüs, korkunç malî kaynaklara dayanmakta ve emrinde, kültür kurumları kılığında gizlenmiş propaganda şubeleri bulundurmaktadır.»

İran'da Güreşçiler Öldürüldü mü?

Geçen hafta, Türk basınının sayfalarında İranın meşhur güreşçilerinden TAHTİ'nin intihar ettiği haberini okuduk. Ertesi gün yeni bir haberde, beş güreşçinin daha intihar ettiği yazılıyordu.

Olayı üstünkörü geçiştiren gazeteler, İran basınından aktardıkları bu haberle yetindiler. İran basını, Tahti'nin intiharını, basit bir olay olarak vermişlerdi. Öteki beş güreşçinin de intihar etmesi üzerine, resmî makamlar, sebep olarak Tahti'nin intiharına, güreşçilerin fazlasiyle üzüldüklerini gösteriyorlardı. Oysa, intihar olayı, basit bir nitelik taşımıyordu. Sızan haberler; intihar olayının içinde politik nedenler olduğu izlenimini veriyordu. Bu tür olaylar İran'da ilk kez görülen cinsten değildi. Şah, birçok defalar, buna benzer olayları örtbas etmişti. Kendine karşı olanları, beslediği câniler ve serseriler tarafından sessizce temizlettikten sonra, meseleye basit bir adlî vak'a süsü verebiliyordu.

İran'da bu tür olayların olağanlığını bilenler için, altı güreşçinin intihar olayı, şüpheyle karşılanmaktadır. İran kaynaklarından alınan haberler, olayın siyasî bir seri cinayet olduğu şüphesini güçlendirmektedir. Ancak, her şeyin Şah için olduğu bir düzende, iddiaları kesin delilleriyle doğrulayacak olanak elde bulunmamaktadır. Olay, Şahın kirli ellerle oynattığı bir sürü karanlık işlerden biri olarak kalacaktır.

Mimarlar, Yeni Bir Kıyı Rejimi İstedi

Ankara Mimarlar Odası Başkanı Vedat Dalokay, yaptığı basın toplantısında, su kıyıları konusuna değinmiş ve bunların kamulaştırılmasının şart olduğunu öne sürmüştür.

Dolakay, özetle demiştir ki:

«Ülkemizin güneşini, rüzgârını, bulutunu ve ormanını kimseye vermeyen, satmayan ve kiralamayan ve halkına sunan devlet, bunlar gibi bir doğa nimeti olan ve gaspedilmiş bulunan sahillerini ve nimetlerini de, tekrar ele geçirip gasbı ortadan kal-

dırarak, eşit ilke ve haklarla halkının yararına sunan yeni bir kıyı rejimini getirmelidir.»

Milli Sanayiimiz ve Montaj

Bütçe ve Plân Karma Komisyonunda sanayi bütçesi görüşülürken, bazı üyeler, millî, özel sanayiin korunmasını ve montaj sanayiinin kaldırılmasını istemişlerdir.

Konuşanlardan C.H.P.' li Şükrü Koç, özel sektörün durumuna değinerek millî ve montajcı olarak, ikiye ayırmış, millî sanayiin desteklenmesini, halbuki bankaların kredi hacminde millî sanayie verilen kredinin çok düşük olduğunu, 22 milyar krediden ancak bir milyarının verildiğini belirtmiş, montaj sanayiinin istismarını anlatarak, bunun dur durulmasını söylemiştir.

Güven Partili Ruhi Soyer, «Montaj sanayii sömürücü hale gelmiştir. Artık buna son vermek lâzımdır» demiştir.

AP. li Selâhattin Kılıç ise, «Özel Sektörle kalkınan bütün ülkeleri sömürme ile kalkınmış gibi göstermek yanlıştır. Millî sanayii kalkındırmak esastır. Amma bugünkü durumumuzda sermaye ve teknoloji, ithali gereklidir» demiştir.

Görülüyor ki bazı gerçeklerin, gün ışığına çıkması karşısında, artık tutucu parti temsilcileri bile, doğru-

yu savunmak ihtiyacını duymaktadırlar. Ancak bu doğruların yabancı sermaye ile sıkı ortaklık içinde olan komprodor montajcı çevrelerce nasıl karşılanacağı bellidir. Amma bunların söylenmesi, yine de AP. iktidarına baskı yapması ve Türkiye'deki uyanışı göstermesi bakımından önemle üzerinde durulması gereken bir olaydır.

«Amerika Türk Tütün İstihsalini Kontrol Etmeye Çalışıyor»

Bütçe Karma Komisyonunun, toplantısında, Gümrük ve Tekel Bakanlığı bütçesinin görüşülmesine baş lanmış, CHP. li Lebit Yurdoğlu, Amerikanın, Türk tütün istihsalini kontrol altına almıya çalıştığını ileri sürmüştür.

Amerika'nın en büyük alıcımız ve rakibimiz olduğunu söyliyen Yurdoğlu, Amerika'nın Türkiye'ye bile sigara satmak için çaba harcadığını bildirmiş, Türkiye'de alım yaparken dünya fiatına değil, istihsale göre fiat biçtiğini anlatmış, «senelerdir oynanan oyun budur. Hükûmet, Amerikanın verdiği fiatı değil, dünya fiatına uygun olarak destekleme alımında bulunmalıdır» demiştir.

Halk arasında Ege Tütün Piyasası üzerinde tartışmalar olurken Bütçe Karma Komisyonunda üreticiye oynanmak istenen oyunların açıklanması ilgi çekicidir. Amerikanın Türk tütün piyasasına hakimiyetinden en çok zarar görecek olan muhakkak ki üretici olacaktır. Bu bakımdan Lebit Yurdoğlunun konuşması soruna çare bulmasa bile önemli bir noktaya parmak basma niteliği taşımaktadır.

Böylece emperyalizmin Türk tarım ürünlerine karşı yürüttüğü sinsi savaş bir kere daha açıklanmış olmaktadır.

AP. iktidarının Morrison Şirketi için tezgâhladığı İstanbul Boğazı asma köprüsü konusunda ayrıntılı bir değerlendirmeyi yazı çokluğundan, sütunlarımıza alamadık, haftaya okuyucularımıza sunacağız.

1968 Proğramı ve Yetki Kanunu
Ya da
Türkiye'de Emperyalizmin Yeni Yöntemleri

12 Aralık 1967 günü yayınlanan Resmî Gazetede 1968 programı yayınlandı. Programlar bilindiği gibi Beş Yıllık Kalkınma Plânının bir dilimini — bir yıllık kısmını — uygulamaya koyan belgedir. Ancak 1968 programı bunun dışında, özellikle merakla beklenen bir konu idi. Çünkü ilk olarak bir özel kesim kurtarıcılığı beklenen programdı. Demirel Hükümeti, Meclis önüne gelmiş **«bu plânı uygulayabilmek için»** kendisine yetkiler verilmesini istemişti. Bu yetkileri şöyle özetleyebiliriz:

a) Hükümet bütçe ile 1968 den başlayarak bazı kesimlere ucuz kredi verebilecekti,

b) Gümrüklere gelen özel sektör mallarını derece derece ve hattâ tamamen vergiden muaf kılabilecekti,

c) Gelir ve kurumlar vergilerinden bazı yatırım indirimleri yapabilecekti.

Meclis, bu yetkileri hükümete verdi. 933 sayılı kanun ile verilen bu yetkilerin derecesini, her yılki programlar belli edecekti. Süleyman Demirel hükümeti acaba endazeyi nasıl tutacaktı? 1968 programının merak edilme nedeni bu idi.

1968 programı elhak eli açık halk sırtından özel sektörü alabildiğine ağırlayan bir iktidarın bütün cömertliğini esirgememişti.

KİMİN BÖREĞİ?

1 — Kararnamedeki 18—34 üncü maddelerde öz olarak şu yazılıydı: Hükümet bütçeye para koymuştu, tam 347 tane milyon lira. Bu parayı özel sektör takımına veriyordu. Adına da kredi yani borç diyorlardı. Ama bakın şu borcun tatlılığına: Borçlar 5 yıldan 12 yıla kadar bir süre sonunda ödenecektir. Hem de bu kadar yıl ödeme süresi var ama bazan üç yıl kimse borçludan para istemeyecektir. Faiz en kabadayısından yüzde dokuz (yani bir yılda yüz lira için dokuz lira).

Şöyle bir düşünün, borç veriyor hükümet devlet bütçesinden, hangi parayla? Demiryolu, maden, fabrika işçilerinin, memurların vergileriyle ve bazı durumlarda yüzde üç buçuk faizle (yani bir yılda yüz lira için üç buçuk lira faizle). Vergiler yetmiyor, hükümet bankalardan, zengin kişilere devlet tahvili (yani devletin borç senedi) verip borçlanıyor. Ona hemen faiz ödüyor yılda yüzde altı. O paraları zengine borç verecek birkaç yıl hiç faiz almayacak, sonra da faiz sudan ucuz.

Kararnameye göre dağıtılan paraları şunlar alacak:

— Fabrika sahipleri	**232**	**milyon lira**
— Madenciler	**5**	**»**
— Hayvancılık yapanlar	**60**	**»**
— İhracatçılar	**10**	**»**
— Otelciler	**40**	**»**
Toplam:	**347**	**»**

Türkiye'de kaç sanayici olduğu belli bulunduğuna göre meselâ şu sanayicilere verilecek 232 milyon lirayı kaç insanın pay edeceğini bir düşünün. Çünkü, bunu herkes de almıyacak. Bir kere yatırımın yüzde 40 ını kendi yapana bu yardım verilebilecek. Yani meselâ 400.000 — lira fabrika binasına sarfettiyse bay sanayici, 600,000,— lirayı da devlet verecek.

Bu yatırımı da ancak büyük, kodaman sanayici yapar. Sonra, proje isteniyor sıradan adamın altından kalkamıyacağı kâğıtlar, incelemeler isteniyor. Demek ki sadece sınırlı bir kodaman fabrikası ya da sermayedar 232 milyonu alacak.

Bu sudan ucuz kredileri, sebil paraları dağıtan kararname diyor ki, bu fonlarla «özel sektörün ve karma teşebbüslerin desteklenmeleri asıldır. Peki bu karma teşebbüs ne oluyor?

2 — Özel teşebbüs meselâ 1 milyon lira sermayeli bir şirket kurar ve bunun sermayesinin 900 bin lirasını hemen koyup, 100.000,— lirasını halktan toplayacağım derse, bunun adı karma teşebbüs olur. Bazı önemsiz sınırlamalar var, ama dediğimiz gibi önemsiz ve muvazaayı önlemeye yeterli değil.

Şimdi 10 tane kodaman özelci diyelim 900.000 lira, yani her biri 90 bin lira, koyup da 100.000 lirayı da halk koyacak dedi miydi bunun adı karma teşebbüs olur. Diyelim 1 milyon lira sermaye, işi için yetmedi bu özelcilere. O zaman hükümete giderler, derler ki, «Devlet yarım milyon lira para verip bu şirkete ortak olsun.» Devletten bu suretle 500 bin lirayı alıp, bunu faizsiz olarak istediği gibi kullanır. Sermaye çoğunluğu da kendilerinde olduğu göre şirketi bildikleri gibi yönetme hakkına sahiptirler. Devlet ya bütçeden para verecek, ya da Etibank Sümerbank gibi şirketleri eliyle özelcilere parayı sağlar. 1968 yılı için böyle maksatlara 100 milyon lira ayrıldığı da programda yazılı.

İş burada da bitmiyor. Anlaşıldığına göre bu gibi «özel» şirketlerin vergilerinin de azaltılması düşünülüyor.

YATIRIM İNDİRİMİ

3 — 1962 de vergi kanunlarımız arasına bir yatırım indirimi girdi. Bir şirket diyelim 1967 yılı içinde 10 milyon lira kâr etti. Bu kârın 10 milyon lirasını da fabrikasını genişletmeye harcadı. İşte bu durumda eski duruma göre 2 milyon lira (yani yatırımın yüzde yirmisi) vergiden muaf olur, yani teşebbüs 10 milyon üzerinden değil, 8 milyon lira üzerinden vergisini beyan eder ve öderdi. Şimdi bu kişinin vergisi 8 milyon değil, 7 milyon lira üzerinden hesaplanacak. Yani 600 bin lira daha kârlı oluyor.

Ama bakın sizinle başka hesaplar da yapalım da, iş nereye varıyor bir kez daha anlıyalım:

Bir konfeksiyon mağazası düşünelim ki, 1 milyon lira kâr etmiş olsun. Bu mağaza bir milyon lira üzerinden şirket değilse 600.000 lira vergi ve 30.000 lira tasarruf bonosu öder. Şimdi bu mağaza sahibi 200.000 lirayı harcar (kendi giderleri için), 800 bin lirası ile işini genişletirse bu paranın yarısı olan 400 bin lira verginin hesabından indirilir. Adam 600 bin lira yerine 360 bin lira vergi, 30 bin lira yerine de 18 bin lira tasarruf bonosu öder. Bu şekilde devlet 252.000 lira kaybeder, mağaza çeyrek milyon lira daha kazanmış olur.

Başka bir örnek verelim: Bir lâstik fabrikası 50 milyon lira kâr etti, şirket 18 milyon lira civarında gelir ve kurumlar vergisi öder. (Bu şirketler, bu ölçülerde gerçekten kâr sağlıyorlar). Diyelim, lâstik malzeme yapan bir fabrika kurdu 50 milyon liraya, vergisi derhal 9 milyon liraya düşer, yani devlet geliri 9 milyon lira azalır. Programda bazı kesimlerde 100 liralık kârını yatıran mükellefin 80 liralık vergisi affedilecek kadar ileri gidilmiştir.

Denebilir ki tüccar harcıyacağına yatırım yapsın, iyidir bu tedbir. Ama bu işin içyüzünü anlamamaktır. Diyelim 10 milyon lira, hattâ 1 milyon lira kâr gösteren adam zaten ne harcayabilir? Ayda 20 bin lira harcarsa (ki bununla iki Avrupa seyahati dahil akla gelmedik lüks hayatı yaşar) eder yuvarlak hesap 250 bin lira. Geriye kalan parayı zaten yatıracak, işini genişletmeye harcayacaktır. Kaldı ki kodamanlar artık işin ustası oldular, şirket kuruyorlar, şirketin müdürü olup kendilerine oradan yüksek aylık bağlıyorlar, o aylıkla özel harcamalarını yapıp kâra dokunmuyorlar. Kârın hepsini işlerini genişletmekte kullanıyorlar. Yani zaten yapılacak bir yatırım var, vergisini almamak, bir nevi padişah diş kirası oluyor.

BU DA BİR BAŞKASI...

4 — Şimdi bir başka «özelci» düşünün, «Sun'î gübre fabrikası» kuracak. Dışardan makine getiriyor. Bu makineler yurda gümrüksüz girecektir. Bunun gibi gemi tersanesi, Dizel motörü, şu ya da bu yapacak teşebbüslerin ithâl edeceği mallardan devlet gümrük alamıyacaktır. Böyle ferman buyruluyor kararnamede.

BİR MİLYAR NASIL DEVE OLUR?

5 — Bir de kararname yayınlanmadan uygulanan «özel teşebbüsü teşvik tedbirleri» var. Bu tedbirler de kararname ekli 1968 programının 32 - 38 inci sahifelerinde yer alıyor. Bunlardan en önemlisi 54 No. lu tabloda yer alan ve geçen senelerde de dağıtılan fonlar. Bu fonlar (Tablo I de gösterilmiştir), bu yıl son derece artmıştır.

Tablodan da görüldüğü gibi 881,2 milyon liralık bir fonla büyük sanayici, büyük otelci, ihracatçı ve kodaman çiftçi semirtilmek istenmektedir. Bu paraların:

— 251 milyon lirası bütçeden geliyor yani değirmenin suyu yurddaşın ödediği vergiler,

— 543 milyon lirası Amerikadan borçlanılan miktar, ki sonra da bu borçları yurddaşın ödediği vergilerle karşılayacağız.

— 50 milyon lirası işçiden kesilen sigorta fonlarından geliyor, (35 milyon lirası da yurddaşın parasıyla kurulan bankalardan).

Yukarıda göze çarpan bir diğer yön Amerika'nın özellikle tarım ve turizm alanına kesenin ağzını açmış görünmesidir. Bu aslında, bu büyük emperyalistin endüstri kesimini kendi (Amerikan) özel sektörüne bırakıp, tarımımız ve büyük oy deposu olan köylüye yayılma çabasının bir görünüşüdür.

DAHA BİTMEDİ...

6 — Özel sektöre ayrıca 198 milyon lira daha verilecek. Nereden diye sorulursa, programın 33 üncü sahifesi okunmalı:

«1968 döneminde özel sektöre dış kredi kaynaklarından Türk parası karşılıkları ile yapılabilecek tahsislerin toplamı 198 milyon T.L. olarak öngörülmüştür.» Yani Türkiyenin Amerika'ya Türk liralı ile borçlandığı paralar da özel sektöre veriliyor, bunlar 198 milyon lira ve dökümü de şöyle:

— TABLO II —

— İmalât sanayiine	108	milyon lira
— Madenciliğe	20	» »
— Turizme	70	» »

Hattâ, bir otel kiraladınız, paranız yok, işletemiyorsunuz. Bu takdirde bile yukarıdaki turizm fonundan borçlanabilirsiniz.

7 — Hızını alamıyan Demirel hükümeti yaptıkları dışında yapacaklarını da sıralamış. Yukarıda bir «Halka açık anonim şirket» mekanizması (!) anlatmıştık. Bu anonim şirketlerin vergileri azaltılacak, dışarıda mal taşıyan gemicilerden de vergi alınmayacak v.b.

— İhracatta ayrı vergi iadesi, gemi inşasında ayrı vergi iadesi, gümrük borçlarını taksitlendirme v.b.

Bütün bu «özel» teşvik tedbirleri özel kesim için, biz bir hesap yaptık burada açıklayalım: Özel kesime 1968 yılında yapılan yardımların kaba maliyetini bir hesapladık

NEYE MALOLACAK ?

— Bütçeden verilen	698	milyon lira
— Amerikan yardımlarından	741	» »
— Sosyal Sigortalar Kurumundan	50	» »
— Devlet Bankalarından	37	» »
T o p l a m	**1.526**	**» »**

Görülüyor ki, özel kesime peşkeş çekilen paralar, 1,5 milyar lirayı buluyor. Bu sadece açıktan verilen. Bir de, ihaleler, komisyonlar v.b. var ki bunlara dahil etmiyoruz. Fiat yoluyla koruma da burada yok. Açıktan hükümet Meclise gidiyor, ben milletten aldığım bu paraları, özel kesime dağıtacağım, diyor. Parlâmentodan yetki alıyor, bütçe sevkediyor.

Bu kararname 12 aralıkta yayınlandı. Acaba ne olacak diye bekledik. Bir hafta ses çıkmayınca gire bekledik. Tam 6 hafta bekledik, bir tepki, bir protesto sesi yükselsin diye... Hayır hiç bir ses işitilmedi. Ne «devletçiyim» diyen İnönü'nün partisinden, ne sosyalistim diyen (TİP) ten. Parti bültenini merakla bekledik. Sayın Aren'in, Bütçe Komisyonundaki beyanlarında bu olguya yeter derecede değinilmemiş demeyi çok isterdim, ama hiç değinilmemiş demek gerçeklere rağmen cidden ağır geliyor. Acaba neler oldu da solun üstüne bir ölü toprağı serpildi?

EKONOMİK GÖZLEMLERİ KÜÇÜMSEME

Türk Sol hareketi ekonomik ve sosyal olayları rakamlarla dile getirerek canlandı 1961 den sonra. Ama 1964 - 1965 den beri bir inceleme ve gözlemden kaçış var saflarımızda. Nedir acaba bunu nedeni? Bilemiyoruz. Ama bildiğimiz 1961 den bu yana yabancı sermayenin Türkiye'de yeni bir taktik uygulamaya başlayışı ve bununla birlikte özel sektördeki büyük bünye değişikliğidir. Yabancı özel sermayenin yıllardır Türkiye'de yöntem değişikliği içinde bulunduğu sol hareketin temsilcisi olduğu iddiasında bulunan T.İ.P. in gözünden kaçmaktadır. Yabancı üslerin askerî olanı üstündeki savaşının onda bir çabasını da ekonomik üsler demek olan yabancı sermaye tesisleri üzerinde harcasaydı her halde kamu oyu bugünkü kadar sorunların gerisinde kalmazdı. Bu ilgisizliğin sorumlularını kamuoyu ile başbaşa bırakarak yabancı sermayenin bu yeni taktik ve uygulamalarını incelemeye devam edelim.

ÖNCE PETROLE EL ATILDI

Yabancı sermayenin, Türkiye'de en aktif rolünü oynamaya başladığı zamanlar 1954 e rastlar. Bugünlerde Amerika'lı iki uzmanın hazırladığı Yabancı Sermayeyi Teşvik ve Petrol kanunları yürürlüğe konuldu. 1954 de Demokrat Parti'nin seçim zaferi de buna eklenince, Yabancı Sermaye'nin Türkiye'ye akıp geleceği zannolundu. Ama durum hiç de öyle olmadı. Petrol konusunda o zamanlar Libya ve Nijerya'da bulunan kaynaklar, Türkiye'nin önemini gözden düşürdü. Yabancı Sermaye Kanunu ise ancak bir kaç açıkgözün küçük dolaplarına kılıf olabildi. Menderes rejiminin sallanmaya başlamasıyla, Yabancı Sermaye yeni tedbirler almaya doğruldu ve yeni taktiğini kurdu. O zamana kadar Yabancı Sermaye aracılar yoluyla Türkiye'ye mal satmakla yetiniyordu. Ama Türkiye döviz sıkıntısına uğrayıp mal bedellerini ödememe yolunu tutunca, Yabancı Sermaye bunun yerine bizzat gelip, Türkiye'de oturup dizginleri vasıtasız, aracısız (daha doğrusu aracılarını daha iyi kontrol ederek) ele almaya karar verdi. Bu kararın ilk sonucu olarak temel endüstrimize el attı. Büyük petrol devleri ATAŞ Rafinerisinin kuruluş iznini aldılar. Bu sırada diğer bir petrol devi (Caltex), Türkiye Petrolleri A.O. ile İpraş Rafinerisinin inşa müsaadesini aldı. Bu rafineriler 1960 ve 1961 yıllarında yabancı sermayenin ilk kaleleri oldular. Ancak T.P.A.O. başında bulunan bir yönetici kadro, İPRAŞ'ta taviz vermeyince Yabancı Sermayenin zaferi yarım kaldı.

ARKASINDAN EREĞLİ DEMİR - ÇELİK...

Arkasından bir diğer temel sanayi olan Demir ve Çelik Endüstrisine el atıldı. «Ancak özel statü içinde olursa bunu kurdururuz» dedi Amerikalılar. İlk mukaveleyi Adnan Menderes'in D.P. hükümeti imzaladı. Milli - Sosyal - Lâik Anayasayı hazırlayan Kurucu Meclis anlaşmayı onayladı. Uygulamasını da kapitülasyonlarla Lozan'da gece-gündüz uğraşan İnönü'nün hükümeti yaptı. O zamanlar uyanık çevrelerden ve özellikle Yön dergisinden gelen haklı tenkit seslerine kulaklar tıkandı. Bugün sermayenin yarısından çoğunu verdiği bu müesseseye devlet karışamaz. Zarar eder, zararını devlet bütçesinden alır, gine hükümetin müdahale hakkı yoktur. Ereğli Demir Çelikte, emperyalist çevreler taraftarlarına iş verip koruyacakları ikinci bir kale buldular, bu kaleyi şimdi tahkim ile meşguller.

LÂSTİK FABRİKALARI

Bu arada birbiri ardına üç adet lâstik tröstü Türkiye'de üç lâstik fabrikası kurdular, lâstik sanayiiyle beraber, yüzlerce lâstik tevziatçısı da emperyalistlerin eline düşüyordu. Lâstik fabrikaları daha ilk yıllarda büyük kârlar elde ettiler. 1967 kârları 200 milyon lirayı buluyordu. Tabiî ne kadar isteseler bu kârın hepsini dışarı çıkaramıyorlar, bunları Türkiye içinde istedikleri gibi kullanma yolunu aradılar, arıyorlar.

Birbiri ardına temel endüstriler, yabancı sermayenin eline düşerken bazı noktalarda yiğit kamu teşebbüsü yöneticileri pençe pençe savaşıp yabancı sermaye sızmalarını önlediler.

BİR SAVAŞÇI EKİP:

Yabancı Sermayenin talihsizliklerinden biri bir altın kafalı, inauçlı ve satın alınmaz ekibin Türkiye Petrollerinin yönetimini ele geçirmesi oldu. Anti-emperyalist savaşçıların unutamıyacakları bu ekip Muammer Aksoy - İhsan Topaloğlu ve Özer Derbil tarafından temsil ediliyordu. Birisi derin hukuk bilgisini dâvaya olan sarsılmaz inanciyle bilemiş yazılar, konferanslar, kitaplarla uyanık kuvvetlere sesleniyor, bıkmadan usanmadan çarpışıyordu. İkincisi sorumlu yönetici olarak bütün gerici hücumlara göğüs geriyor, anti-emperyalist direnişin sembolü oluyordu bu alanda. En gölgede kalanı ise hareketin, direnişin şaşmaz elegtronik beyni idi.

Bu ekip sayesinde Yabancı Sermayenin bugün belki pek çok aydın ve toplumcunun bilmediği sızmaları önlendi. Yabancı sermaye önce Batman -

— TABLO I —

Fonun adı	Kaynağı	Vade (yıl)	Faiz %	Milyon lira
1 — Organize sanayi bölgesi	Bütçe	25	1,5-3,5	16,9
2 — Küçük sanayi siteleri	Bütçe	15	1,5-5	34,5
3 — Bursa sanayi bölgesi	Amerikan kredisi	20	7	26,2
4 — Özel sektör madenciliğini geliştirme	Amerikan kredisi	1-3	8	10,—
5 — Özel demir madenleri, teçhizat kredisi	Amerikan kredisi	10	11-9	25,—
6 — Ereğli Demir Çelik	Amerikan kredisi	15	4,5-8	50,—
7 — Özel sektör Demir-Çelik geliştirme	Bütçe	8	6,5	60,—
8 — Özel sektör sermayecileri işletme sermayesi	Amerikan kredisi	5	10,5	20,—
9 — Sanayi işletme kredisi	Sosyal Sigortalar	5	7	50,—
10 — Özel sektör gemi inşaatını teşvik	Denizcilik Bankası	6	6	35,—
11 — Küçük sanayi geliştirme	Amerikan kredisi	1-7	10	30,—
12 — Sanat modelleri satın alma	Bütçe	—	—	3,5
13 — Akaryakıt istikrar fonu	Ziraat Bankası	1-10	6	2,0
14 — Turizm ikraz	Amerikan kredisi	5-25	5-6	120,—
15 — Turizm fonu	Bütçe	1-2	4-5	50,—
16 — Yaş meyva ve sebze ihracat	Amerikan kredisi	9	4,5-10	50 —
17 — Balık sanayiini geliştirme	Amerikan kredisi	5	2,5-5	2,9
18 — Hayvan besiciliğini teşvik	Amerikan kredisi	3-4	7	25,—
19 — Toprak muhafaza ve ziraî sulama	Amerikan kredisi	1-20	7,5	71,—
20 — Ziraî mücadele ekipman	Amerikan kredisi	5	5-7	17,—
21 — Traktör mübayaa	Amerikan kredisi	5-7	5	6,6
22 — Kontrollü ziraî kredi	Amerikan kredisi	1-20	4-7,5	78,—
23 — Orman koruma	Bütçe	5	—	20,—
24 — Ağaçlandırma ikraz	Bütçe	10-20	5	4,5
25 — Küçük çiftçilere hayvan temini	Amerikan kredisi	5	5	11,3
26 — Topraklandırma				**61,8**
	T o p l a m :			**881,2**

Aslan Başer Kafaoğlu

İskenderun petrol borusuna el atmak istedi. Daha doğrusu önce yapılmasını istemedi. Sonra Türkiye Petrolleri A.O. boruyu yapmak isteyince, onun yapmaması için kanunî itiraz yollarına başvurdular. (Tuhaftır, Petrol Kanunu bizim yapacağımız petrol tesislerine şirketlerin itirazı hakkını vermiştir). Bu itirazlar reddolununca ortak yapalım dediler. O da kabul edilmedi. Petrol boru hattına millî kaynaklarımızdan imkân bulunup yapıldı.

Ama bir diğer kolda Petrol-kimyası sanayiinde yabancı sermayeyi püskürtmek daha zor oldu. Fakat savaşçı ekip binbir güçlüğe göğüs gerip yabancı sermayeyi bu alana sokmadı (!).

Şüphesiz bu iki teşebbüs yabancı sermaye elinde kalsaydı, bugün durum daha endişe verici olacaktı. Ama yabancı sermaye yılmadı, başka alanlara daldı. Montoj sanayiinde kamyon ve traktör de muhtelif kombinezonlar içinde bu kilit sanayilerde yurda yerleşti. Kilit sanayilerdeki yerleşmesini tamamlamak için iki önemli teşebbüs yaptı.

RAFİNERİLER VE BAKIRLAR

Bir yandan ATAŞ Rafinerisinin genişletilmesi yolunda teşebbüse girilirken, öte yandan Türkiye Petrolleri A.O. nun İzmirde kurulacak rafinerisine itiraz etti. Fakat asıl petrol yöneticilerini yerlerinden atmak yolunda başarı sağladı. Aksoy, Derbil, Topaloğlu ve diğer savaşçı yöneticiler birbiri ardına görevlerinden alındılar. Danıştay'ın yerinde uyarıları bile bu emperyalist işlemleri önleyemedi.

Yöneticilerin savaşçı kesimi işten uzaklaştırılınca, bir kez daha petrol boru hattını yabancı sermayeye almak için dolambaçlı teşebbüslere girdiler. Ama bir şeyi unuttular. Petrol konusunun artık uyanık güçlere maledildiği. Savaşçı petrol yöneticileri bu dâvayı uyanık güçlere maletmişlerdi. Bu güçlüklere siyasî iktidar bile söz geçiremezdi. Geçiremedi. (Bu hususta diğer sütunlardaki nota bakınız).

İkinci hücum bakırlara yapıldı. Bu arada Emperyalist güçler karşılarında bir başka savaşçı buldular. ETİBANK Genel Müdürü Tahsin Yalabık. Yalabık da yıllarca emperyalist zorlamalara dayandı, dayattı. Ama Aksoy - Topaloğlu - Derbil ekibi gibi görevinden alındı. Emperyalist cephe bunun üzerine baskısını arttırdı. Bu baskıyla Karadeniz Bakır Kompleksini Amerikan Sermayesi alabildi. Fakat burada da savaş hâlâ devam ediyor.

Olanlar bundan ibaret değildir. Biz sadece yabancı sermayenin direkt sızışlarının kısa bir özetini verdik. Yabancı sermaye aslında, diğer sanayimizin ana ham maddelerini, yardımcı maddelerini de tekeline almıştır. Tekstil ve deri gibi en önemli millî sanayilerimiz bile, yedek parça ham madde, yardımcı madde ve teknik eleman bakımından yabancı sermayenin elindedir.

DİĞER ALANLARDA OLANLAR

Amerikan Emperyalizmi, tarımda başka sızma yolları arayıp, bulmuştur. Bunların başında köylere kadar uzayan kredi, yem dağıtımlarının Amerikan kredisi yoluyla yapılmasıdır. I Numaralı tabloda görüldüğü gibi 19, 20, 21, 22 ve 25 sayılı tarımsal kredilerin kaynağı Amerikadır. Bu hizmetler ise tamamen büyük veya küçük çiftçiye hitabediyor. Aslında seçimlerin yolunun çiftçiden geçtiğini bilen Amerikan Emperyalizmi bir yandan kilit sanayiini kendi özel sermayesinin kontrolüne alıp millî sanayi kurulmasını önlerken öte yandan da seçim mekanizmasında en önemli rolü oynıyan köylüye gövde gösterisi yapmaktadır.

BARIŞ GÖNÜLLÜLERİNİ UNUTMAYALIM...

Köylüyü fikir ve kanaat bakımından yanıltma yolunda girişilen ikinci yol barış gönüllüleri aracılığıyla beyin yıkamadır. Bu yol denenirken yapılan bütün hatalar, bilimsel anketlerle tesbit edilmiştir. Köylere ve köylü davranışlarına ait bizim bilmediğimiz, Türk Hükümetinin bilmediği bir çok konular Amerikan hükümetinin elinde fazlasiyle vardır. Bunlar elektronik beyinlerle değerlendirilip Ankaradaki Amerikan propaganda teşkilâtına direktifler en sağlam yollarla verilmektedir.

1968 programı ancak bu geniş inceleme açısından ele alınınca doğru bir değerleme yapılabilir. Biz bir TİP milletvekilinin kongrelerde söylediği gibi, özel sektör eliyle yeni bir özel sanayi yaratıldığı endişesinde değiliz. Bir sanayi dünyanın bugün ulaştığı teknik seviyede öyle beş-on milyarla kurulacak şey değildir. Bir otomobil sanayii, yan ve tamamlayıcı tesisleriyle birlikte en az bugünkü bütçemizin iki misli bir yatırımı gerektirir.

ASIL ENDİŞE EDİLECEK CİHET...

Asıl endişe edilecek cihet, yabancı sermayenin kendine içerde ortak yaratmak için giriştiği çabaların bugünkü seviyeye varması ve bu seviyede devlet elinden finanse edilmesidir. Ve bizi endişeye sevkeden cihet, parlâmentonun, toplumcu partinin, gençliğin toplumcu yazarların olup bitenleri anlamakta bu kadar acz içinde kalışı ya da bırakılışıdır. Bu nedenle hak ve görevlerine sahip çıkmayan bu kurumları uyarmak isteriz.

ÖNCE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ...

Millet Meclisleri yurddaşın paralarının yerine harcanmasını sağlamakla görevlidirler. Büyük ferman denilen belgeyle kurulan İngiltere parlâmentosundan başlayarak, Millet Meclisleri bu gaye ile kurulmuşlardır. Bu gayeye de çok itibar ederler, bu amacı yerine getirmeye çalışırlar. Bu klâsik göreve, Türkiye Büyük Millet Meclisi gereği ölçüde sahip çıkmamıştır. Yurddaşın parasının kişilere kredi olarak verilmesine yetki veren kanunu hiç de şiddetli bir muhalefetle karşılamamıştır.

Şunu cesaretle kamuoyuna açıklayalım ki, yurddaşın paralarını özel kişilere şu ya da bu şekilde verilmesini eğer bir Amerikan Maliye Bakanı istese idi, bu bakan parlâmentoya adımını atamıyacak derecede sert bir tepkiyle karşılaşırdı. Özel teşebbüsün kalesi olan Amerika'da bu olmaz. Ama Amerika kendi nüfuzundaki siyasî iktidar gruplarını buna zorlar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, en tabiî denetleme hakkını kullanmamıştır. Oysa Türkiye Büyük Millet Meclisi aslında tarihî temeliyle bir millî kurtuluş meclisidir. Atatürk bir millî kurtuluş hareketini yönetmek için, Hey'eti Temsiliye Reisi olarak onu göreve çağırmıştır. Böyle bir tarihî gerekçeyle kurulan Büyük Millet Meclisi, tarihinin kendinden beklediği uyanıklık ve cesareti gösterip, hangi partiden olursa olsun hükümetin karşısına şu soruyla çıkmalıydı: «Efendi, kimin malını kime veriyorsun?».

YA TOPLUMCU PARTİ...

Türkiye İşçi Partisi uyanık güçlerin gerekli tepkiyi göstermeyişinde en büyük sorumluluğu taşımaktadır. Bu parti anlaşılan kendi içinde CIA ajanı aramıya (!) uğraşırken, Türkiye'de olan biteni gereği ölçüde değerlendirememektedir. Türkiye İşçi Partisi, fakir fukaranın partisiyle özel sektörü zengin edip yabancı sermayenin ayağını pekiştiren 933 sayılı kanuna Halk Partisinden bile daha az tepki göstermiştir. Parti yöneticileri bilinmez hangi hesapla Anayasanın sosyal ve millî devlet esaslarına aykırı olan, insan haklarına uymaz kanunu iptâl ettirmek için Anayasa Mahkemesinde dâva açmayı ya parti içindeki büyük (!) meşguliyetleri dolayısiyle unutmuşlardır, ya da kasden bu dâvayı açmamışlardır. Her iki halde de sosyal ve millî anayasamızın uyanık bekçiliği niteliğine bu yöneticiler sırt çevirmişlerdir. İşçi Partisi yöneticileri kanun (933 sayılı) çıktıktan sonra onu en büyük cömertlikle uygulayan hükümet kararnamesinin maskesini de aradan 6 hafta geçtikten sonra bile indirme yoluna gidememişlerdir. Bütçe komisyonunda bu yönetici - sözcüler ne bu kararnameyi ve ne de yabancı sermaye vurgununu — gereği ölçüde dememişlerdir. Gereği ölçüde demeyi — bir tek cümle ile ağızlarına almamışlardır.

Bu yöneticilere hatırlatmak da yarar vardır ki, kurulan her yabancı tesis bir Amerikan hava üssü kadar bağımsızlığımıza karşıdır. Bir üssü halkın gözleri önüne sermek bir yabancı sermayeyi yerleşmiş uşaklariyle halkın gözönüne sermekten daha kolaydır. Bu nedenle de bu alanda mücadele belki daha zordur. Hattâ şunu söyliyelim, bunların büyük kısmı biten Türkiye'ye yerleşme operasyonu tamamlandı mıydı, üsler kapıdan koğulsa bacadan tekrar girer.

Türkiye İşçi Partisi yöneticilerini kendi tarihî sorumlulukları ile başbaşa bıraktıktan sonra millî güçlerimizi göreve çağırıyoruz.

EVVELÂ ANAYASA MAHKEMESİNİ...

Şerefli yargıçlarıyla Anayasamızın millî, sosyal ve lâik niteliklerini koruyan ve bu görevi şerefle ifa eden sayın yargıçların önüne 933 sayılı kanunun iptâl edilmesi için bir dilekçe gelecektir. Bu dilekçe başta rejimin uyanık bekçilerinden tabiî senatörler olmak üzere 30 un üstünde senatör tarafından imzalanmıştır. (Bazı İşçi Partili yöneticilerin dediği gibi dâvayı C.H.P. açmamıştır) (2).

933 sayılı kanun yabancı sermayeye yardımcı bir yerli özel sektör kurulmak üzere hazırlanmıştır. Bu durumuyla Anayasamızın millî niteliğine aykırıdır. 933 sayılı kanunun sanayi kurma amacıyla kabul olunduğu gerçeğe aykırıdır. Halkın parasını ona buna peşkeş çekmeden de sanayi kurulabilir. Ama yabancı sömürücüler Topaloğlu, Yalabık gibi yöneticilerin yönetimindeki develt teşebbüsleri kurulmasın diye, halkın paralarının ona buna verilip, özel fabrikalar kurulmasını isterler. Yoksa bütçede biriken paraların, devlet eliyle fabrikalar açılarak kullanılması da mümkündür. Bu yol halkın parası ona buna dağıtılmadığından tek normal yoldur. Devlet sanayiinin hep zarar, özel sanayiin hep kâr ettiği de doğru değildir. Bunun delillerini istemeli, her ileri sürenden. Devletin zarar eden kurumları ya yabancı kazığı yediğimiz Azot Sanayii gibi kurumlardır, ya da demiryolları gibi sınaî nitelikte olmayan ulaştırma kurumlarıdır.

TÜRK GENÇLİĞİ

Gençlik, dâva iyi anlatılınca, millî, laik ve sosyal onayasamızın emanet edildiği uyanık güçlerin başında gelir. Bu nitelik Büyük ATA tarafından kendine verilen devrimci görevle saptanmış bulunmaktadır. Bugün için yabancı sermayenin en büyük bozgunlara uğradığı petrol alanında vardığımız düzeyi geniş ölçüde gençliğin soruna sahip çıkmasıyla elde etmişizdir. Yürüttüğü petrol kampanyaları, geniş ölçüde düzenlenen açık oturumlar, onun güçlü davranışlarıyla halkoyuna iletilmiştir. Bu ölçüde devrimci bir gençliğe sahip olmak bugünkü Türk toplumunun en büyük mazhariyetidir. Bu gençliğin değerini bilip, onu aydınlatırsak emperyalist oyunlarını bir büyük ölçüde önleyebiliriz.

EMEKÇİLER...

Devrimci emekçiler devrimlerin en büyük güvenliğidir. Türk emekçileri yabancı sermayenin oyunlarıyla bugünkü sorulara uzak bırakılmışlardır. Özellikle başında Amerika taraftarı yöneticilerin bulunduğu Türk-İş, emekçilerimizin bir yeterli ölçüde bilinçlenmesini önlemiştir. Ancak cevherli Türk emekçisi yer yer sınıf ve ulus değerlerinin farkına varıp onu korumak yoluna girmiştir. Emekçilere her vesileyle yurd sorunlarını anlatalım. Diyelim ki, «Yabancı ve yerli sermaye eskiden gizli gizli alırdı. Şimdi o devir de çok uzakta kaldı. Artık Millet Meclislerinden kanun geçirip, resmî kararnamelerle ilân edip alıyorlar, cür'etleri o dereceye varmıştır. Sen politik ağırlığınla engel olmazsan, daha bakalım nelere cür'et edecekler. Daha haklarını korumak için ne bekliyorsun?»

Gerçekleri yılmadan arıyalım. Kişilerle uğraşmadan, yılmadan anlatalım. Mutlaka anlaşılacaktır.

(1) **Bu konuda bakınız: Tarık Dursun, K., «Bir damla kan, Bir damla petrol» 1965 — İstanbul**

(2) **933 sayılı kanun için neden Anayasa Mahkemesine gidilmediği sorulunca bir TİP yöneticisi, «Böyle bir dâvanın CHP tarafından açıldığı, onun paralelinde görünmek istemedikleri ve bu nedenle dâva açmadıkları» söylemiş. Bize nakledilen bu ifadenin doğru olmamasını temenni ederiz. Çünkü gerçeğe aykırıdır, dâvayı CHP açmamıştır.**

Dar Boğazlar

İlhami SOYSAL

Türk Solu, şu günlerde bir büyük bunalım geçiriyor. Bir dar boğazdan geçecek... «Şimdiye kadar geçtiğimiz dar boğazlar yetmedi mi?» diye düşüneceklere hemen haber verelim ki, gerçekte Türk solcuları şimdiye kadar, yeryüzünün öteki ülkelerindeki solculara göre pek ucuz bir kavga vermişler, onların çok uzun sürelerde ve pek ağır bedellerle ödeyip elde ettikleri şeyleri çok ucuza elde etmişlerdir. Bu hiç akıldan çıkarılmamalıdır.

Dar boğazlara geliyoruz derken, durumu iyi değerlendirmek gerekmektedir. Bir kere, ülkemizde sola açılışın bir büyük desteği, — aynı zamanda engelleyicisi — olan, Ana Muhalefet Partisi içindeki orta solcuları, birdenbire mukadder âkibetleriyle burun buruna gelmişlerdir. Bu âkibet, olmak ya da olmamaktır.

Ülkemizdeki tek sosyalist partiye gelince, — yani Türkiye İşçi Partisi; kendisinden umulanı, derleyici toplayıcı olmayı bir türlü beceremeyen bu parti de, kendi iç bunalımları içinde bocalayıp durmaktadır. Adeta kendi kendisini tecrit için bahaneler icat etmektedir.

Örgütsüz solculara gelince: Doğrusunu söylemek gerekirse, bu cenahta da her kafadan o kadar çok ayrı ses çıkmaktadır ki, bu dağınık ekibin de bir olumlu yolda olduğunu söylemek için insanın kendisini hayli zorlaması gerekecektir.

Sol cephe, Türk solu bu . . .

Sağa, kapitalist cepheye gelince:

İtiraf etmek gerekir ki, Türk sağı, Türk soluna göre, daha tutarlı bir hava içindedir. Bu tutarlılık, savundukları, inandıkları görüşlerden dolayı değil, çok daha başka nedenlerdendir. İktidar, bu cepheden yanadır. Türkiye'deki büyük çıkar grupları, «aman bu düzen değişmesin» diyenler, bu cepheden yanadır. Nihayet dış kapitalizmin uşakları bu cephenin gizli ve açık akıl hocaları, maddî ve mânevî destekleyicileridir. Ticaret ve Sanayi Odaları ve Borsalar Birliğinden tutun da, sözüm ona milliyetçi Milliyetçiler Derneklerinden, Komünizmle Mücadele Derneklerine, Hafız ve Kur'an kurslarına, Mevlidhanlar Cemiyetlerine, İmam Hatiplilere, Ziraat Odalarına, Türkiye Çiftçi Teşekkülleri Birliğine ve daha aklınıza gelen bu tipten ne kadar örgüt varsa, bunların tümü, bu cephenin savunucuları, destekleyicileridir. Dış kapitalizmin, yeryüzünün pek çok ülkesinde denenmiş metodları, hazır formüller ise bu cephenin emrinde, Türkiye'de de denenmek istenmektedir.

Denebilir ki, «Şimdiye kadar bunlar zaten uygulanmakta, denenmekte değil miydi?» Bize öyle gelir ki, bunlar şu önümüzdeki günlerde çok daha yorgun bir şekilde ve belki de şimdiye kadar görülmemiş bir işbirliği içinde uygulanacaktır. Bunun içindir ki, Türk solu, ilk defa çok dikkatli olması gereken bir dar boğazın eşiğindedir. Türk solunu bu dar boğazdan geçirecek, başarıya ulaştıracak şey ise, yarınların dünyasının akla, mantığa, insanlık duygularına, kitaba ve bilime en uygun görünen sosyalizmin bilimsel yönü ve her Türk sosyalistinin sımsıkı bağlı olması gereken milliyetçilik ve memleket ve halk sevgisidir. Bu yapıldıkça, Türk Solu'nun karşısına kim çıkarsa çıksın; onu yok etmek, boğmak, sindirmek için ne fırıldaklar çevrilirse çevrilsin, onu yok etmekten, onun sayesinde bu ülkeyi kimsenin kimseyi sömüremediği bir düzenli ülke haline getirmekten hiçbir kuvvet alıkoyamıyacaktır. Bizim inanışımız bu.

Basit yeniden üretim

Yeniden Üretim Çeşitleri

Hikmet KIVILCIMLI

Toplumun temel ilişkisi üretimdir. Fakat üretim ölü bir formül değildir. Ancak zıttı ile bir arada bulunan bir gerçekliktir. Üretimin zıttı tüketimdir. Tüketim olmasa üretim de olmaz. Bu bakımdan her üretim aynı zamanda bir tüketimdir.

Örnek verelim: Üretim sırasında işletilen makineler aşınırlar. Buna amortisman denir. Türkçesi aşınma payıdır. Demek üretim olayı daha yapılırken makineler aşınma payı ölçüsünde tüketilirler. Gene öyle ham madde ve ilk madeler üretim sırasında toptan harcanıp tüketilirler. İşçinin çalışması bir gün önceden beri geliştirdiği işgücünü üretim sırasında tüketmesi demektir. Ve ilh. Böylece tüketim için üretim yapmak ne denli şartsa, en az o denli üretim yapmak için de tüketim yapmak şarttır. Ne üretimsiz tükenim olur, ne de tüketimsiz üretim.

Bu diyalektiği unutmamak şartıyla üretim belli olunca, hemen arkasından tüketimin geldiği, daha doğrusu üretimle tüketimin boyuna bir arada ve aynı zamanda yapıldığı ortadadır. Ancak bir anlayışa varmak için, teorik olarak üretim tüketimden ayrılabilir. O zaman yapılan her üretimin yeniden üretimle sürüp gideceği kendiliğinden ortaya çıkar.

İnsan her gün ürettiklerini bir yandan da her gün tüketir. Üretim tezdir. Ama yalnız başına üretim olamaz. Üretim tezinin karşısında onunla birlikte güreşen antitezi tüketim bulunur ve tüketim yapılacak nesneler bulunmadıkça, üretim yapılamıyacağı gibi, tersi de doğrudur. Bütün üretilmiş nesneler tüketilmiyecekse onları üretmeye kim, niçin kalkışsın. Onun için hayat üretim teziyle tüketim antitezinin karşılıklı etki-tepkisi, bitmez tükenmez savaşıdır.

Yeniden üretim nedir? Üretim teziyle tüketim antitezi arasındaki zıtlığın ve savaşın momenti, yani sentezidir. Bugün ürettiğimizi tükettik mi, yarın yaşamak için yeniden üretmek zorunda kalırız. Buna YENİDEN ÜRETİM adını veriyoruz. Yeniden üretim olur olmaz hemen gerçeğin diyalektiği ile bu sefer yeniden üretimin kendisi tez haline döner. Dünkü ilişkilerimiz için yeniden üretim sentezi olan çalışmamız: bugünkü ilişkilerimiz içinde artık yeni de olsa yalnız bir üretim tezidir. Hemen o üretim tezinin karşısına yeniden bir tüketim antitezi geçer, boğuşurlar, zıtlıklarının mekanizması ile birbirlerini manivelâ kolları gibi «kaldırırlar». Onların yerini bir başka sentez: ikinci bir YENİDEN ÜRETİM tutar. Ve üretim hayatı böylece sürüp gider.

İnsanoğlu kendini bildi bilesiyle kaç türlü yeniden üretim biçimi görüldü? Marks baba «Kapital» kitabında başlıca iki türlü yeniden üretim sayıyor: 1 — BASİT yeniden üretim, 2 — GENİŞ yeniden üretim.

BASİT YENİDEN ÜRETİM: Bugün toplumun ihtiyacı olan maddeleri tükettik. Yarın üretim yapacağız. Ne kadar? Tükettiğimiz kadar. İnsanlar böyle her üretim süresinde tükettikleri maddeler kadar yenilerini üretirlerse, yaptıkları işe BASİT YENİDEN ÜRETİM denir. Demek basit yeniden üretimde TÜKETİM egemen ölçü olur.

GENİŞ YENİDEN ÜRETİM: Bugün toplumun ihtiyacı olan maddeleri tükettik. Yarın üretim yapacağız. Ne kadar? Tükettiğimizden daha aşırı miktarda. İnsanlar yaptıkları her üretim süresinde tükettikleri madelerden çok fazla, daha aşırı yeni maddeler üretirlerse, yaptıkları işe GENİŞ YENİDEN ÜRETİM denir.

Hangi toplumlarda üretim basit yeniden üretim biçiminde olur? Hangilerinde üretim geniş yeniden üretim biçiminde olur? Bu soruya verilecek karşılığın daha iyi anlaşılması için, yukarıda yeniden üretimin tanımlanması yapılırken söylediklerimiz göz önüne getirilmelidir. İnsanoğlu yeniden üretimini üretmen olarak kendi İHTİYACI için yapıyorsa, yeniden ürettikleri kendiliğinden basit yeniden üretim olur. Gerçi ihtiyacın sınırı yoktur. Boyuna topluma göre, zamana göre, yere göre değişir. Ama bu değişen ihtiyaçlara göre üretim yapılıyorsa, tarihte görülen bütün kapitalizm öncesi toplumlarda olduğu gibi yeniden üretim BASİT biçimli olur: Değişen ihtiyaçlara göre yeniden üretim de değişerek tıpatıp belli bir süre içindeki toplum ihtiyaçlarını karşılar.

Kapitalizme gelinceye kadar yer yüzünde egemen olan bütün üretim biçimleri, yalnız TÜKETMEK amacıyla yapıldıkları için, oralarda egemen olan da basit yeniden üretim idi.

TÜKETİM İÇİN ÜRETİM: Toplumda insanlar ne vakit yalnız ve sırf TÜKETİM için ÜRETİM yaptılar? İşte bir soru ki tarih öncesinden bugüne dek insanlığın bütün başından geçenleri gözönüne getirmeyi ister.

İlkel sosyalist toplumun, yani tarih öncesi komunanın insanları için üretim: sırf tüketilecek nesneleri sağlamak uğruna yapılır. O zamanki çalışma şartlarına göre insanlar ilkel bir plân güderlerdi: Belirli bir süre içinde neleri tüketmek istiyeceklerini aşağı yukarı tasarlarlardı. Ona göre tükettikleriyle orantılı olarak yeniden üretim yaparlardı. Biraz fazla biraz eksik: yeniden üretimin sağlandığı maddeler tüketimle ayarlanabilirdi.

O ayarlamada bütün Kan kardeşlerinin çıkarları gibi durumları da eşit ve aynı idi. Yeniden üretim tüketilenden azca ise: gelecek yeniden üretim ona göre arttırılırdı. Tüketim azca ise: fazla gelen maddeler ya saklanır, saklanamazsa bırakılır, yahut konu komşuya sunulurdu. Böylece tarih öncesi toplumunda basit yeniden üretim kendiliğinden imişce ayarlanarak egemen olurdu.

Medeniyetten önce Yukarı Barbarlık konağında tarım (ziraat) keşfedildi. Tarım üretimi ne Avcılıkta, ne Çobanlıkta görülmemiş bir madde bolluğu getirdi. İnsanların tüketim ihtiyaçları da o saat yükseldi. Üretim ne denli VERİMLİ ve çok bereketli olduysa, tüketim de karşılık olarak o denli ALIMLI ve çok harcamalı yapıldı.

Orta Barbarlıkta Çobanlık keşfedildiği zaman da aynı şey görülmüştü. Sürünün getirdiği olağanüstü bol yeniden üretim ondan aşağı kalmaz bol yeniden tüketimlerle karşılanmıştı. Çobanlıktan önce Aşağı Barbarlık konağı çömlekçiliği keşfedince: Vahşet zamanı tüketimden fazla gelince atılan maddeler, kapkacak içinde daha iyi korunup sağlanabildi.

Bütün bu tarih öncesi ilkel toplumlar için üretimle tüketim otomatik denilecek basitlikle birbirini ayarlıca güttü.

Medeniyetle birlikte ne oldu?

Toplum sahnesine çok yavaşça ve sinsice, ama hiçbir adım gerilemeye katlanmaksızın ilerleyen yeni tip bir insan sınıfı çıktı. Bu türedi sınıfa TEFECİ - BEZİRGÂN sınıfı denildi. Tefeci - Bezirgân sınıf para gücünü elinde tutuyordu. Onun amacı ve görevi PARA İLE PARA kazanmaktı. İnsanların muhtaç oldukları madeler üretilir mi? Yoksa tüketilir mi? Tefecilerle bezirgânlara bu vız gelirdi. Onlar üretim şöyle dursun tüketim işini bile: para (FAİZ veya KÂR) sağlamak için gözönünde tutuyorlardı.

Üretim tüketimi karşılar mı— Tüketim üretime denk gelir mi? Tefeci - Bezirgân böyle şeyi akıldan geçirmeyi budalalık sayardı. Üretimle tüketimi ayarlamak ne gezer? Bu ayar ne denli bozulursa, tefeci - bezirgân o denli çok para kazanırdı. Tüketim ne denli çok ve üretim ne denli az olursa: tefeci ve bezirgâna o kadar çok yağlı kazanç kapıları açılırdı. İşte bugüne değin Türkiyemizin trajedisi bu ekonomik kaynaktan çıkar. Tefeci - bezirgânalrımıza şöyle bir bakmak, onların toplum yaratıcılığı karşısında olumsuz ciğerlerini okumaya yeter.

Ne var ki, Medeniyet dediğimiz parlaklığı ile gözleri kamaştıran toplum biçimi ortaya çıkmıştı ve bu Medeniyetin dinamik gücü o kaygısız ve ayarsız tefeci - bezirgân sınıfları oldu. Ekonomiye de onların damgası vuruldu. Kadîm ekonomi biçiminde üretim temeli tefeci ve bezirgânların başlıca çapul kaynakları idi. Ama tefeci ve bezirgânlar bu temelle doğrudan doğruya uğraşmıyorlardı. Tarım küçük ekincinin üretimiydi. Zanaatlar tarımın eki gibi işleyen küçük âletli emekçilere dayandı. Yani, toplumda üretim yapanlar bugünkü adlarıyla: KÖYLÜLER ile ESNAFLAR oldu.

İlkel Sümer kentlerinde, sonraki Akdeniz kentlerinde: toplum adına yapılan ilk üretim kollektif ekincilik ve zanaat oldu. Yalnız bu kollektif üretim çok sürmedi. İşbölümü arttıkça herkes kendi tarlasında, kendi dükkânında çalışır duruma geldi. Toprak bir yana bırakılırsa, geri kalan bütün taşınır çalışma araçları küçük ölçüde aygıtlar ve avadanlıklardı. Bir küçük sabanı olan köylü bir çift öküzle sürebildiği yerde üretim yaptı. Örsü çekici bulunan zanaatkâr olanlarla çalışabildiği dükkâncığında zanaat üretimi yaptı. Her iki durumda da toplum üretimi KÜÇÜK ÜRETİM oldu.

Tefeci - bezirgân sınıfı bu durumdan hinoğlu hince yararlandı. Küçük üretmenler (köylüler ve esnaflar) birbirlerinden habersizce üretim yapıyorlardı. Onların yaptıkları ürünleri pazarda karşılaştırmaktan başka geçim yolları yoktu. Kent kapalı küçük bir hisarcık iken, küçük üretmenler ürünlerini kendi elleriyle pazara getirip değiş edebilirlerdi. Kent hisarları yıkılıp pazar genişleyince, alıcılarla satıcıların doğrudan doğruya üretmenler olması önce güçleşti, sonra imkânsızlaştı.

Kent duvarları çatlayıp, aşındıkça, eski Kent pazarı kentlerarası pazar haline geldi. Medeniyet kentleri dışında dünya Barbarlarla dolu idi. Kentlerde Barbarlar arası alış veriş daha uzak pazarları zorladı ve böylece insanlık ölçüsünde evren pazarı doğdu.

Bu kadar genişlemiş pazarlar üzerinde doğrudan doğruya üretmenler (müstahsiller) ile tüketmenler (müstehlikler) bizzat boy gösteremezlerdi. Her üretmen aynı zamanda tüketmendi. Her tüketmen de aynı zamanda üretmetdi. Böylece bütün üretim yapan insanların arasındaki ilişkilere birtakım ARACILAR karıştı. Bu aracılar başlıca iki türlü idiler. Ya doğrudan doğruya ürünleri matah biçimine sokup üretmenden tüketmene aktarıyorlardı. Bu aktarma sayesinde KÂR kazanan BEZİRGÂN oluyorlardı. Yahut başka bir mekanizma işliyordu. Küçük üretmenler ister üretim ister tüketim alanında olsun sık sık darda kalan kişilerdi. O zaman geçimleri veya üretimleri için para bulmak zorunda kaldılar. Onlara para kiralayan kimseler FAİZ almadan bunu yapmadılar. Böylece bir bölüm aracılar TEFECİLER haline girdiler.

Ancak dikkat edelim. Aracılık yapan tefeci-bezirgânların üretimle doğrudan doğruya ilgileri yoktur. Onlar üretimle değil ÜRETİMLERLE ilişkilidirler. Üretmen köylü yahut zanaatkâr olmuş, üretimini falan yahut filân araçla yapmış, çalışırken şu veya bu usulü kullanmış: tefeci - bezirgân oralı bile olmaz. Bu durumun sonucu şöyledir: Antika Medeniyetler çağı boyunca ÜRETİM tefeci - bezirgânların elinde değildir. Onlardan bambaşka, hattâ tefeci - bezirgân ile taban tabana zıt, ayrı sınıf insanların elindedir. Normal olarak dolayısız üretmenler küçük köylüler ve esnaflardır. Bu şartlar altında tefeci - bezirgân sınıfı: yapılan üretimi istediği kadar sömürsün, o üretimin ne biçimiyle, ne yordamıyla ilgilenmez. Hattâ işaret ettiğimiz gibi, üretim ve tüketim buhranlarından hoşlanır. Bir üretimin olup olmayışına aldırmaz.

Asıl üretmen olan küçük üreticilerin ise: üretim yapmaktan bir tek amaçları vardır. O da kendi kendilerinin ve çoluk çocuklarının geçimini sağlamaktır. Yani, küçük üretmen yalnız ve sırf TÜKETİM için ÜRETİM yapar. Küçük üretmenler (köylüler ve esnaflar) tarih boyunca ilkel sosyalizmden kalma komuna geleneklerі dışında pek az bağımsız ve hür üretmen oldular. Bezirgân ilişkilerin sömürüsü altında kıvrandılar. Aynı bezirgân ilişkilerin sık sık zincirlerinden boşandırdığı sosyal altüstlüklerde kolayca ezildiler. Belli başlı hiçbir kesin tarihcil rol oynayamadılar. Hele ileri medeniyet çağlarında köle veya serf değilseler, ya şakşakçılık ettiler, yahut bilinçsiz, plânsız, ütopist patlangiçlar yaptılar. İsyanlar çıkardılar. Arasıra beliren hür ve yarı bağımsız küçük üretmenlik çağlarının sonu hep onların aleyhine döndü.

Kent içinde zamanla para babası olan tefeci - bezirgânlar: toprak satınalıp bey ve efendi oldular. Yahut, sivrilen toprak sahipleri yer ve para edindikçe tefeci - bezirgân kesildiler. O zaman üretmenlerin, köylü ve esnafların üstünde bir EGEMEN SINIF doğdu. Bu klâsik ve normal diyebileceğimiz birinci tip gelişim oldu.

İkinci tip gelişim daha farklı idi. Gene tefeci - bezirgân ilişkilerin yönelttiği alanlarda medeniyetlerle barbarların kanlı çatışmaları oldu. Medeniyetin çöküş çağında tarihcil devrimler patlak verdi. O devrimleri başaran barbarların şefleri kendi toplumlarının üzerine çıktılar. Sosyalist Kan Kardeşlerine karşı medeniyetin eski egemen sınıfları ile birleştiler.

Her iki biçimde de ortaya çıkan EGEMEN SINIF kendi toplum durumunu ve çıkarını sağlıyabilmek ve çıkan ihtilâflarla toplumun havaya uçmasını korumak için kendi sınıf teşkilâtını yani DEVLETİ kurdu. Devlet gücünü ellerinde tutan egemen sınıflar kendi geçimleri bakımından üretimle iglilendiler. Siyasî üstünlükleri sayesinde ekonomik veya lüks ihtiyaçlarını küçük üretmenlere yaptırdıkları ürünlerle sağladılar. Böylelikle, onlar da üretimle doğrudan doğruya ilgilenmiş oldular.

Ancak, toplumun temelini teşkil eden üretim biçimi eskiden ne ise öyle kaldı. Egemen sınıflar Kent içinde türedikleri zaman EFENDİ (köle sahibi) adını aldılar. KÖLE'leri yalnız kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere üretimde çalıştırdılar. Böylece üretim gene tüketim için yapıldı.

Efendilerle beyler üretimle tefeci ve bezirgândan daha dolayısızca bağlı idiler. Efendi: toprağında tarım ve zanaat işlerini yapan üretmenlerin YAŞAMALARINA müsaade etmek için tüketim maddeleri üretmelerini istedi. Amacı köleliklerinin yarattıkları ürünle EFENDİ GİBİ yaşamak idi. Efendinin kölelerinden beklediği üretim: sırf kendi tüketimi için yapıldı. Bey: toprağında tarım ve zanaat işini yapan üretmenlerin (serf köylülerin, reaya esnafların) ÇALIŞMALARINA müsaade etmek için yaşamalarını istedi. Amacı serflerinin yarattıkları ürünle BEY GİBİ GEÇİNMEK'ti. Yani, beyin de serflerinden beklediği üretim: kendi tüketimi için oldu.

Böylece Kadîm dünya bir zıtlıklar mahşeri oldu. Bir yanda tefeci - bezirgân ilişkileri yeryüzünde kıyametler kopardı. Öte yanda aynı bezirgân ekonominin temelindeki küçük üretmenlik hiç değişmeksizin olduğu gibi kaldı. Antika medeniyetlerin ne ALT (köle - serf) sınıfları, ne ÜST (efendi - bey) sınıfları için tüketim yapmaktan başka bir maksatla üretim yapmak bilinmedi.

Bu sebeplerle 7 bin yıllık Antika Medeniyetler battılar, çıktılar. Hepsinde tarih boyunca yeniden üretim hep BASİT YENİDEN ÜRETİM olarak kaldı. Kapitalizme gelinceye değin üretimin ağır basan amacı TÜKETİM oldu. Tüketim ise, tüketicilerin ihtiyaçları ile ayarlandığından, belirli seviyesinden pek ötelere geçemedi. Ancak kapitalizm ile birlikte basit yeniden üretimin yerine, GENİŞ YENİDEN ÜRETİM yordamı geçebildi.

BİR ÖLÇÜ
Asturias ve Aziz Nesin

Behzat AY

Guatemala, Amerika kıt'asında, Orta Amerika'da bir ülke. Türkiye de Asya ve Avrupa kıt'ası üzerinde bir ülkedir. Her iki ülke de, dünya ekonomi haritasında «az gelişmişlik» leriyle bilinir.

M. A. Asturias, Guatemala'lı bir yazardır. «Sayın Başkan» adlı romanını, Asturias Nobel ödülünü henüz almadan okumuştum. Hayatı ve eserleri konusunda bir şey bilmiyordum. M. A. Asturias'ın 1967 Nobel ödülünü alması üzerine, dergilerde çıkan yazılardan olsun, hemen Türkçeye çevrilmeye başlıyan başka kitaplarından olsun, yazar Asturias hakkında epey bilgi edindim. «Anti-Amerikan» direniminin belli başlı öncülerinden biriydi. Ülkesini iyi tanıyan, seven, solcu bir yazardır. Türkçeye çevrilen, «Guatemala Efsaneleri», «Sayın Başkan», «Kasırga» adlı kitaplarını okuyunca da, daha iyi tanımış oluyoruz.

Aziz Nesin de ülkemizin bir yazarıdır. Aziz Nesin de ülkesini seven, ülkesini, Asturias'ın Guatemala'yı tanımasından daha iyi tanıyan — çünkü Asturias gibi ömrünün çoğu, yurdu dışında geçmedi — solcu bir yazardır. Türk edebiyatına verdiği eserlerle bu durumunu isbat etmiştir, Aziz Nesin.

Guatemala da, Türkiye de Amerikan etkisi altındadır. Her iki ülke de Amerikan emperyalizminin zararlarını yaşamış, yaşamaktadırlar.

Az gelişmişlikleriyle, Amerikan etkisi altında bulunmalariyle, her iki ülke de hemen hemen aynı çizgidedirler. Her iki ülkeden örnek olarak aldığımız yazarlar da aynı çizgidedirler. Her ikisi de kendi ülkelerinin adlarını birer bayrak olarak yurtları dışında gezdirmişlerdir.

Bütün bu benzerliklere, aynı çizgide olmaklarına karşın — yazarlar da, ülkeleri de — Asturias'la Aziz Nesin, ayrı ayrı durumdadırlar. Ülkelerindeki yöneticilerin kendilerine bakışları, yaptıkları işlemler, taban tabana karşıttır... Asturias, hâlen Guatemala'nın Paris Büyükelçisidir. Aziz Nesin ise... Ne diyelim; şimdi Aziz'in de Türkiye'nin Paris Büyükelçiliğine atanmış olabileceğini, bu durum içinde atanacağını düşünebilir misiniz? Kuşkusuz bu soruya verilecek karşılık «hayır!» olacaktır. Ve hemen diyeceksiniz ki: «Bırakın Büyükelçiliği, otuz altı saat poliste bekletiliyor. Bırakın yöneticilerin Türk yazarlarına önemli mevkiler vermesini, halkının oyuyla milletvekili olanların da üzerinden bu görevi almak istiyorlar...»

Şimdi Asturias'la Aziz Nesin'in kendi ülkelerindeki durumlarını bir ölçü olarak kabul edebiliriz: Hem iki ülkenin, Amerikan etkisindeki durumları, hem de Guatemala yöneticileri ile ülkemiz yöneticilerinin yazarlarına gösterdiği ilgi konusunda... Daha doğrusu, ilgilerin yönü bakımından... Elbette Türkiye'de de ilgi gösteriliyor, ama bu ilgi, bir başka ilgi oluyor. İlginin biri, değerlere zorunlu veyahut zorunsuz olarak saygı, öteki de değerlere baskı... İşte başka açılardan iki ilgi.

Aynı durumdaki ülkelerin, aynı çizgilerdeki yazarlarının, ülkelerindeki gördükleri işlemler ne kadar da karşıt...

Evde tembel tembel otururken, kitaplığın rafına yanyana konmuş Aziz Nesin'in iki kitabının yanına yanyana dayalı Asturias'ın iki eserini görünce, bunları düşündüm... Sonra gözlerim öteki kitaplara kaydı: «Kuyucaklı Yusuf» **u yazan öldürüldü,** «Kurtuluş Savaşı» **nı yazan kaçırıldı,** «Kanlı Topraklar» **ı yazan üçbuçuk yıl yattı;** «Kutsal İsyan» **ı,** «Hababam Sınıfı», «Esir Şehrin İnsanları» **yazarları az mı çektiler?... Ya benzemeye çalıştığımız, Batı Batı diye yırtındığımız ülkelerin yazarları?... Sözgelimi, Fransa'nın yazarları: Aragon, Sartre, Camus, Simone de Beauvoir, Gide... Yazmak isteyip de yazamadıkları konu mu var?**

Biz, kötü yönetilmiş bir ülkenin yazarı, aydını, halkıyız. Bir türlü gün gösterilmiyor... Perdeler, perdeler... Yalanlar, yalanlar... Zulümler, zulümler...

Yalnız Mustafa Kemal zamanında, yazarların korunduğunu seziyoruz. Yakup Kadri'yi, kendi partisinin şerrinden korumak için, İsviçre'ye Elçi olarak göndermiştir. Ve daha birçok yazarlara önem vermiş, sofrasına oturtmuş, görevler verdirmiş... Aziz Nesin'in dediği gibi, «ünlendirmiştir.» Hem de işkence görmüş zamanımız yazarları kadar değerleri olmadıkları halde.

Suçlama Çabalarına karşı

Nuri İYEM

Türk Solu Dergisinin altıncı sayısında Osman Aker arkadaşımız, Türkiye çağdaş ressamlar cemiyeti üyelerinden olan bir memur ressam tarafından yazılmış ve Ulus Gazetesiyle Akis Dergisinde yayınlanmış bulunan yazılara değinerek, son zamanlarda bana yöneltilen bir takım saldırıların gerçek nedenlerini açıklıyor, bir yandan da (.. bütün suçlamalara önce kendi cevap vermelidir..) diyordu. Beni duygulandırmış bulunan «hoş geldin» ve «geçmiş olsun» gibi birçok sözleri taşıyan yazı için teşekkürü borç bildiğim Osman Aker arkadaşın bütün suçlamalara cevap vermemi istemesi karşısında ben de yazmaya koyulmuş bulunuyorum. Doğrusunu isterseniz cevap vermeyi lüzumlu da görmüyordum. Herşeyi zamana bırakmak en doğrusudur sanırdım. »Ekilen rüzgârın şimdi biçilen fırtınanın» uzaklaştığı giderek benim de bu dünyadan ayrılmış bulunduğum zamana bırakmak.

Ama artık arkadaşımızın söz konusu ettiği yazıya karşılık vermek, yerindedir. Aslında memur ve amatör ressamın düşün ve davranışlarının uzun zamandır karşısında bulunuyorum Bu yazıyı yazmış bulunan kişiye ve Onun durumunda bulunanların tümüne; AMATÖR RESSAMLAR demekteyim. Çünkü bunlar —Sosyalist ülkeler de dahil — dünyanın herhangi yanıyöresinde bir eşi daha bulunmayan, bnce memur sonra memuriyetten arta kalan zaman parçacıklarının elverdiğince ressamcılık oyunlarına dalmış, ama elbette ki AMATÖR olarak tanımlamaya yarğılı kimselerdir. Bu kanımı açık açık bir çok kez yazdım, sonuncusu Türk solundaydı. Daha öncekilerden bir kaçı da şunlar: 1966 Dost Dergisi Ekim Sayısı: Ressamlarımızın tutum ve davranışları üstüne. 1966 Yeditepe Dergisinin 128 nci sayısında; Fikret Otyamın Fotoğraf sergisi üstüne yazdığım yazı dolayısiyle. 1967 şubat 15, Forum Dergisi 309 sayı «Resim sanatıyla yaşamını sürdürme üstüne». 1967 ocak 15. Forum Dergisinin 307 sayısında «Paris okulunun suyunun suyu bir sergi» ve daha başkaca yazılarla, konuşmalarımda bu konuya sık sık değinmişimdir.

Her haliyle Halktan kopmuş olmanın yüzünden, ancak devlet kapısında memur olmaktan gayri yol yordam bulammış bu insanlara 1966 da dediğim şunlardı:

«— Öyle görünüyor ki bizim ressamların memur kalabalığı İstanbul, Ankara, İzmir ve daha birçok illerimiz de, söz gelimi Fransadakine benzer bir ortamı devletin yaratacğı düşününe kapılmışlar, bu yüzden bekleşip dururlar. Ama pek boşuna bekleşiyorlar. Kaldı ki elbirliği ile de çalışılsa, oluşucak ortam, onların umduğu gibi olmayacaktır. Çünkü Türkiye hiçbir yanı yöresile ve de toplumsal gerçeği yönünden Fransaya da Almanyaya benzemez. Türkiyedeki ortam toplumumuzdan ve Türkiyenin gerçeğinden doğacağına göre; Batıdakinden çok farklı olacaktır. Hemen belirtelim ki bu farklı oluşum, Paris ekolünün Türkiye temsilcilerinin sandığı gibi, sanatımızda Batıya göre geri, ya da daha aşağı kalan bir çeşni doğurmayacaktır.» 1966 Dost dergisi, ekim sayısı. İşte bu yazıda da görüldüğü üzre benim daha önceleri «Toplumla anlaşmalı koklaşmalı» diye takıldıklarım başka, Türkiyenin toplumsal gerçeğinden doğacak diye nitelediğim, toplumsal açı ve ortam, çok daha başkadır.

Bir insanı yazdıklarıyla yargılamaya kalkışacak isek, önce ve sonra yani bütün yazdıklarını tararken, bu yazılanlardan sadece gönlünün çektiğince ve işine geldiğince parçalar alıp saldırmak, cıcığı çıkmış, doğruluk, dürüstlükle bağdaşmaz açık gözlülüktür. Besbelli bu açıkgöz memur ve amatör ressam, beni kötüleyebilmek tutkusu içinde yanatutuşa, altı yıl önceki yazılarımdan başlayarak günümüze dek hepsini okumuş araştırmış. Ne var ki aradıkları hep de kendi kötüleme tutkusuna yararlı olabileceğini sandığı sözlerim. Demin söz konusu ettiğim yazının sonunda şöyle demişim; Doğu ya da batı'da ressamlığın yolu memuriyetlerden geçmiyor. Bütün dünyada olduğu gibi, Türkiyemizde de rassamlığın yolu, Halk arasına karışarak elde edilir. O halde ne duruyor, ne bekliyorsunuz?

Bunları yazmış bulunan bana, şimdiye değin aralarından hiçbiri çıkıp; Sen yanlış düşünüyorsun, demek cesaretini gösteremedi. Çünkü düpedüz gerçek durumlarını belirttim. Ne var ki dolaşık ve dolaylı yollardan —şimdi yazılan gibi— beni küçük düşürmeye, onu bunu kışkırtmaya her zaman çalıştılar. Benim, Nedim Günsür için yazdığım yalnız onlar mı? Değil elbet, daha sonraları bu ressam için «zamanla toplumsal ve yerici resimlerile, halkçı denebilecek görüşe yöneldi. Özellikle konuları, kullandığı — minyatürlere çağrışımlı — tekniğiyle, bize özgüdür denebilir» diye yazmışım. Aynı yazı içinde, şu bana hınç ve öfkeyle çatan memur amatör ressam için de yazdım. «Daha ilk bakışta Avni Arbaşın resmini hatırlatan .. un o fantastik peyzajı Bonnard'dan beri aşınmış, yıpranmış duygululuktan kurtularak, öteye geçici durumda değildi.» Bu yazının sonunda açık olarak N. Günsür'ü, çağdaş ressamlar cemiyetinin beğendiğim üyeleri arasında saymadım mı? (Paris okulunun suyunun suyu bir sergi) 15 Ocak 1967 Forum Dergisi sayı 307. Sormak gerekiyor bu amatör ressama; Sonraları N.G. için ve kendisi için yazdığımdan habersiz mi? Aynı yazıdan bir bölüm daha: (Türkiye çağdaş ressamlar cemiyetinin yöneticileri, halkımızdan görmeği pek istedikleri ve adeta susamış bulundukları ilgiyi bu çeşit yersiz çıkışlarla elde edeceklerini sanıyorlarsa, aldanıyorlar. Bunca yıllık geçmiş ve buna tıpatıp benzer çabaların tortusu olduğu gibi ortada duruyor. Halkımız ancak kendisine dönüşmüş bulunana gönlünü, ilgisinin kapılarını açıyor. Cemiyetin kimi üyeleri, dün Türk devrimi üstüne resim yaparlarken bile, Fransız ustalarını örnek aldılar. Onlara öykündüler; Fransız devrimi üstüne yapılan resmi, içine Ataürkle Türk bayrağı koyarak dile getirebileceklerini sanmadılar mı? Bu gün de Jan Paul Riopelle'in soyutlamasının biraz değiştirilmişi ile yetinmiyorlar mı? Cemiyet böylesine davranışlarla mı, ilgi toplaycak Halkımızda? Haberimiz ola, halkımızın Paris ekolünün suyunun suyu resimlere ve sergilere ilgisi çoktan yitti.) Şu çok önce yazmış olduklarımın doğruluğu, Türkiye çağdaş ressamlar cemiyetinin, benim sergimden bir gün önce Doğuş Galerisinde açtığı. Gravürler, sulu boyalar, desenler, linolyumlar, pastellerle bezenmiş sergisinin almış olduğu sonuçla bir daha ıspatlanmadı mı? Açık konuşalım: Kimin umurndaydı o sergi? Bir kez daha, halkımızın Paris ekolünün suyunun suyu sergilere karşı olduğu, onları sevmediği, bütün zorlamalara karşı yine sevemediği, bal gibi ortaya çıktı ama, ne dersin, gerçeği görmek, anlamak istemiyorlar. Giderek gerçekleri başka türlü göstermek yoluna da sapıyorlar. Ulus Gazetesinde, Akis Dergisinde yazılanlar ortada işte. Resimlerimin bir çoğunun seyircilerce alınmış bulunması, cümlenin bildiği bir gerçek iken, «seyirciyi kuşkuya düşürüyor» demek, düpedüz gerçek dışı konuşmaktır. Kimin adına, ne der bu adamcağız? Kimin adına kıvırır şu yalan dolanı? Kendi adına konuşuyorsa şayet bu bay, hâlâ anlamadımı ki, Paris ekolünün Türkiye temsilcileri ve temsilcilerin ardından gidicileri ben umursamam. Benim yaptığım resme bu bay inandığı gün, oturup ağlamam gerekir halime. Dün soyut resmimle onlara karşıydım, bugün somut resmimle yine onlara karşıyım.

Gelelim benim soyut resim üstüne olan yazılarıma ve toplumcu gerçekçi baş-başlangıcımdan soyuta ve en sonunda da tekrar toplumcu görüşe dönmüş olmama:

28.11.1954 tarihli Vatan gazetesinde «.. ne var ki eskilerin biçim düzeni eşyaya benzemekten kalkınıyormuş gibi gelir insana. Seyirci benzetmeyi temel imiş sanır, çoğu zaman. Aslında değer taşıyıp da soyut olmayan hangi klâsik eser var.» «Bir sanatçının kalkındığı nokta hiçbir zaman objenin taklidi değildir. Bu nokta bir duygu ve bu duygunun bağlı olarak getirdiği fikirdir» İşte bu ve buna benzer düşünlerle soyutu savundum. Benim soyutlamadan anladığım, hep sanatçının düşün ya da duygusuna resmin yaklaşması, duyu ve düşünü kuşatabilmesi halidir. Soyutlamanın doğaya yakınlık ya da uzaklıkla bir ilişkisi bulnmadığını söylemiş ve söz gelişi Gümrükçü H. ROUSSEAU'nun doğaya yakın olduğu halde, doğadan tamamen kaçan diyelim, Erben'den daha çok soyut olduğunu yazmıştım. Vatan Gazetesi 3 Temmuz 1957.

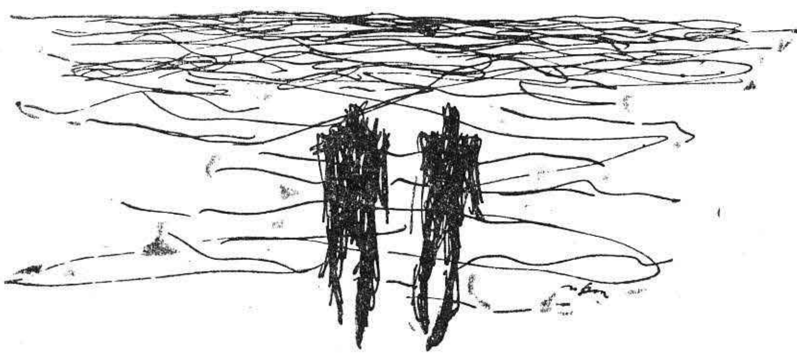
Dahası var, 26 Ağustos 1957 yine Vatan Gazetesinde «... Kandinsky, Mondrian ve başkaları, bu fedakâr, kahraman öncüler, soyutun boşlukta son bulan sınırlarına kadar gitmekle, bize büyük iyilikler etmişlerdir, onların hataları bizim için kıymetli birer derstir. Şimdi, büyük, gerçek ve yapıcı formu — ki hâlâ bulunamamış belde gibi uzakta — yaratmak gerekiyor. Yirminci yüzyılın yarısı bu formu çeşit çeşit izmler altında aramakla geçti. Figüratif formun olduğu kadar, non figüratif formun da ancak işaret ettiği fakat bir türlü eşiğinden aşamadığı kapıdan geçmek lâzım.» diye yazdım.

Savunduğum soyut işte böylesine. Bugünkü somut resimlerimi de aynı davranışla yapmaktayım. Yaptiğım resim, duyu ve düşüncelerimi veren resimdir. Üçsene öncesine kadar soyut resim yapmama gelince, sergime koyduğum küçük broşürde, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın, Adnan Benk'in, Fikret Adil'in yazılarının okunmuş olduğunu kabul ederek, bu konuya bir kez daha girmiyelim diyorum. Ancak şunu belirtmek de isterim. Benim yaptığım yeryüzünde görülmemiş duyulmamış, başkaca hiçbir sanatçı tarafından yapılmamış bir davranış mıdır ki? Onun için mi bunca gürültü koparılıyor?

Merak edenler, İş Bankasının kültür yayınları arasında çıkmış bulunan Ünlü İngiliz eleştiricisi Herbert Read'ın Sanatın Anlamı Kitabının 257 nci yaprağını açabilirler. Orada şunların yazılmış bulunduğunu göreceklerdir.

«Doğmatik sadeliği kullanan bazı soyut sanatçılar, saf sanat biçimlerini göstermekten asla ayrılmazlar, Hollandalı Piet Mondrian buna bir örnektir. Tabii soyut kompozisyon yapmayı hatıra getirmeyen birçok gerçekçi vardır. Bazı soyut sanatçılar bu soyut amaçlarından vazgeçip gerçekçi sanata dönmüşlerdir. Ve bazı çok kabiliyetli gerçekçi sanatçılar ise birdenbire bu gerçekçilikten vazgeçip soyutlaşmaya yönelmişlerdir. Diğer bir gurup ise bu iki uslup arasında gidip gelmekten hiçbir mahzur görmemiştir.» der ve bu bölümün sonunda şunları belirtir; «... İşte bu iki karşıtla bütün sanat dünyası açıklanabilir ve bunların bugün bir tek kafadan çıkabileceği anlaşılmıştır.»

Bu dönüş neden? Sorusu ile ortalığı bulundırmak isteyen kişiye, yine H. Read'ın şu sözleri üstünde durup düşünmesini sağlık veririm: Delinin hayali değişmez ve ya sabit bir noktanın etrafında dönüp dolaşır.

BARIŞIK ŞİİR

Arif DAMAR

Arkadaştılar
Korkusuzdu
Amansız işçisiydi savaşımızın
Hiç boyun eğmedi
Hiç düşmedi kolları iki yana
Yürürken
Akıllı bir aydınlık yürürdü sanki

Suların ak sesini
Çiçeklerin
Tükenmez kokusunu çizerdi
Öteki
Ölmezleşirdi ellerinin hünerinde
Ellerimiz gözlerimiz

Dargındılar
Dargın kaldılar 16 yıl
16 yıl dile kolay
Oysa nasıl
İki ince su gibi
Akmak isterlerdi birlikte

Duydular
Çağırıyordu deniz
Uçsuz bucaksız.

"Güler misin ağlar mısın?" diye soruyor.. cevap vereyim: "Sadece sana acırım..."

Fikret OTYAM

Nuri İyem için Osman Akel takma adıyla yazdığım bir yazıya, suçluların telâşı içinde bir cevap çıktı bir Ankara gazetesinde.

Cevabı yazan arkadaşım ısrarla evime gelmek istemiş, gelmiş; bu konuyu etraflıca konuşmuş, mukavelem gereğince, Osman Akel adını kullandığımı, ama cevap gerekirse asıl adımla vereceğimi kendilerine izah etmiştim. Hem de ısrarla. Şimdi has adımla arz-ı cevap eyliyorum...

Bütün anlatmalarıma rağmen, yine de tam ard niyetle «takma ad arkasına saklanarak, kılık değiştirerek kendisine sövdüğümü» yazıyor!

Bir insan lâfı anlamazsa, yahut başka yerinden anlamakta ısrar ederse ne yapılır? Hiç... Onun için bunu bir kalem geçiyorum.

Hiç lüzum yokken bana hayatının hesabını verdi. Duvarcılıktan kaç para kazandığını, hayatta ne denli zorluklar çektiğini anlattı. Bir nevi günah çıkarma havası içinde geçen bu sohbetten sonra, Nuri İyem'e reva gördüğü üslûbu doğru bulmadığımı, aynı İyem bir zamanlar kendisi gibi bazı sanatçıları suçladıysa, bunu da onaylamadığımı, ama İyem'in bunun hesabını vereceğini, vermesi gerektiğini, asıl anlatmak istediğimin başka olduğunu, o yazıda İyem'in avukatlığını yapmadığımı, buna lüzum da olmadığını sıralamış, Türkiye'de yalnız sanat alanında değil bir çok dallarda nasıl oyunlar oynanmak istendiğini örnekler vererek anlatmış, eğer İyem bir suç işlediyse aynı suçu kendisinin de işlemesi gerekmediğini, bunun doğru olmadığını, böyle bir ortamda aydınların yekvücut olması gerektiğini, eğer hatalar varsa zamanla bu hataların hesabına da sıra geleceğini açık kalple anlatmaya çalışmıştım. Arkadaş dinler görünmüş, pek vakti olmadığını, bu gibi sorunları izleyemediğini açıklamıştı.

Bunun üzerine arkadaşıma, daha açık örnekler vererek bazı parmakların Türkiye'de neler yapmaya çalıştıklarını daha belirli anlatmaya devam ettim.

Şimdi bakın ne diyor, bütün bunlardan sonra:

«Neler dönüyormuş meğer sanat dünyamızda... İhanetler, kan, kin, zehir... Casusluk romanları gibi bir şey...»

Cumhuriyet Senatosunda, ünlü Amerikalı Albay Dickson'un raporu açıklandığı zaman sağ kanat da böyle demişti !.

Romancı dostum Orhan Kemal, «Murtazalar çok aramızda» der... O aklıma geldi, evet Murtazalar çok, Don Kişot'lar da çok... Bir yazı yazmış da İyem için, ortalık birbirine girmiş «Toplumculuk ticareti yapanlar çileden çıkmış.»

Ben alıngan değilim, evet toplumculuk yapmaya çalışıyorum, ama ticaretini değil... Bundan alınsa alınsa şimdi kader birliği ettiği, bir zamanlar ticaret yaptığı için kınadığı, pek yakın akıl hocası alınır ki ona da ben karışmam.

Soruyor bu arkadaş:

«Biz bu sütunlarda ilerinin ve yeninin kavgasını kültür düşmanlarına karşı verirken, ne bekliyordun?»

Ha şöyle... Demek ki bazı şeyler için Türkiye'de savaşlar veriliyormuş, işte ben, o bize geldiğin gece bunları anlatmaya çalışmıştım sana... Eksik olma bu cephede sen savaşıyormuşşun. Bir zamanlar haberim olmuştu. Nerede olduğumu soruyorsun, eh cevap vermemek olmaz:

Vallahi aklımda kaldığına göre, bizler de karınca kaderince başka cephelerdeydik. Bir gün koltuğun sallandığı zaman, «Haydi» demiş «Sırası gelecek, şimdi bekle» cevabını vermiştin. İşte o zamandan bu yana emrini bekliyordum. Ama ne var ki, sonuçta senin koltuk gitmiş, savaşını desteksiz yapmayı yeğ tutmuştun. Suç bende mi?

Ben beklerdim ki, arkadaşım aynı duyarlılığı, bir dergide kendisi hakkında çıkan, şeref ve haysiyetini bir hayli hırpalayan bir yazıya gösterseydi. Aslında o yazıyı asla arkadaşıma reva görmüyorum, ama bizim yazdıklarımıza böylesine «dellenen» kalemi, yüreği o yazıyı nasıl yuttu, açıklamasına rağmen kanmış değiiim.

Cevap yazısında beni en çok şu cümle üzdü:

«Seni affetmek kolay olmayacak.»

İsmet Paşa'nın böyle kuru-sıkılara şöyle bir cevabı olur:

«Haydi canım sen de...»

Sen ki, haysiyetini iki paralık eden dergiyi, son sayılarında övdüğü için affetmişin, biz de överiz, affedersin olur biter.

Asıl seni biz eski dostların affetmeyiz, ne zaman bilir misin? Bu yolda devam edersen!.

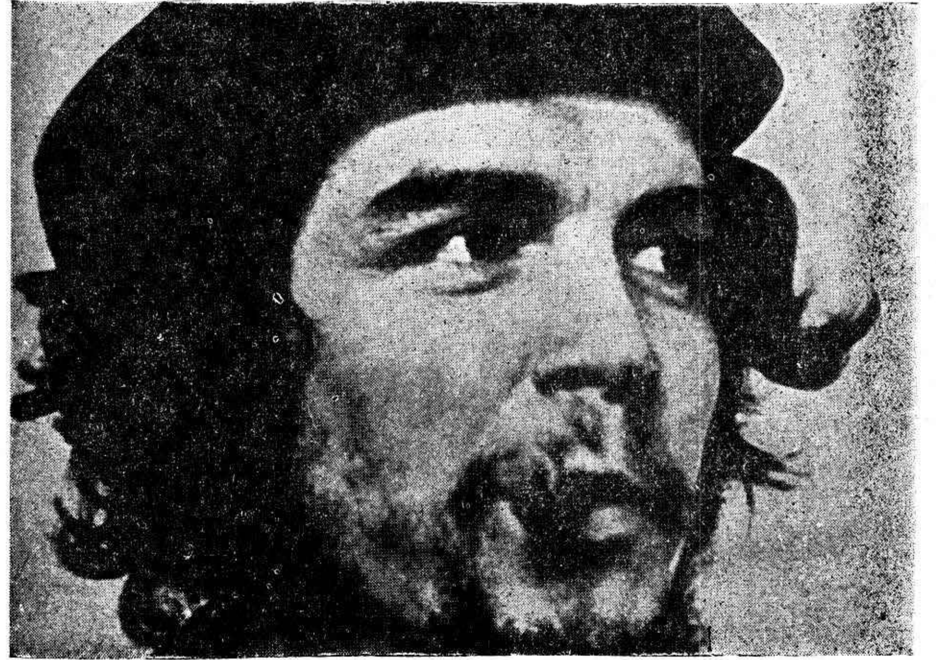
Bu yolda devam edersen ne gelecek ardından, bilmende fayda var, «Duvar işleri verilerek nötralize edilmiş, üstelik vazifelendirilmiş...»

Ha zeytinyağına motor yağı katmışsın, ha o yazıları yazmışsın, hiç fark yok arada...

Gel, o saf yüreğini filtre diye kullan artık.

Değer Kavramı Üzerine (Bazı İddialara Karşılıktır)

Ernesto «Che» buevara

Ernesto «Çhe» Guevara'nın bu yazısı, Küba'da 1963, 1964 de olan iktisadî tartışmalara girer. Bu tartışmalara iktisatçılar, 20 kadar yazıyla katıldılar. Bunlardan altısı Guevara'nın kaleminden çıkmadır. Ünlü iktisatçı Charles Bettelheim da bunlar arasındaydı.

Nuestra Industria Economica'nın bu sayısında, —Dış Ticaret Bakanlığının çıkardığı — Comercio Exterior (Dış Ticaret) dergisi tarafından, Alberto Mora'nın, «Değer Kanununun işleyişi meselesi hakkında» adı ile geçenlerde yayınlanan yazısını yeniden ele alıyoruz.

Yazı şöyle başlıyor: «...Bazı arkadaşlar, Değer Kanununun şimdiki halde, Kuba Ekonmisinin Devlet sektöründe işlemediğini kabul etmektedirler..» Kanıtların çürütülmesi kadar, burada söz konusu olan arkadaşların kim olduklarının belirtlimesi de önemlidir. «Bazı arkadaşlar» derken isim verilmiyor, ama elbette ki eleştiriye uğrayanların da birer adı vardır. Bütçe finasmanı siteminin gidişini izlemeleri bakımından eleştiriye konu olabilecek öteki arkadaşları bir yana bırakırsak, bunlar, bu yazının yazarı Sanayi Bakanı ve Maliye Bakanı Luis Alvarez Rom arkadaştır.

Biz bu açıklamayla başlıyoruz, çünkü kavramları savunaların kim olduğunu söylemek, o kavramları tanımlamak kadar önemlidir.

Vardığı sonuçlarda, Mora'nın ileri sürdüğü üç iddiayı aydınlatmak isteriz. Yazının en önemli tartışma konusunun, Değer Kanununun işleyişini inkâr edenlerle yapılan polemik olmadığı, ama önemli temanın Mora'nın değer hakkındaki Marks'ın fikirlerine ay-kırı tanımlanması olduğu kanısındayız.

«Kısacası, değer nedir? Bence, eğer değer kategorisine doğru bir anlam vermemiz gerekiyorsa bunun bir ilişki ihtiva ettiğini (ya da daha doğrusu ifade ettiğini) görmemezlik edemeyiz. İlk önce, bu bir ölçüdür ve bu niteliğinden ötürü bir ilişki ifade eder; sonra da bunun sonucu olarak, değer kategorisi, insanın belirli koşullar içinde ve insan tarafından geliştirilmiş sosyal ilişkiler çerçevesi içine giren belirli bir amaçla yarattığı bir kategoridir.»

Bu paragrafı çözümleyelim. Birkaç satır yukarıda, Alberto Mora değerden bahsederken **«Ama bir şeyin ölçüsü, o şeyin kendisi değildir»** diyor; şimdi de **«İlk önce bu bir ölçüdür ve böyle olduğu için de bir ilişki ifade eder...»** diyor. Bu ifadeler bize, birbirleri ile çelişik görünüyor.

Daha ilerde: **«..Sonra da bunun sonucu olarak, değer katagorisi, insan tarafından belirli koşullarda ve belirli bir amaçla yaratılmış bir katagoridir»** deniyor. Bu, Marks'ın toplumun ekonomik kanunları konusundaki fikirlerine taban taban karşıdır. Marks'ın bütün eseri, insanlığın edindiği bütün fetişlerin onun bilgisizliğini gizlemekten başka bir şeye yaramadığını göstererek, doğa olaylarının görünüşleri altındaki özlerini bulmaya adanmıştı. Bizce insanın yapamamış olduğu bir şey varsa, o da değeri belirli amaçlarla yaratmaktır. Üretim ilişkileri değeri doğurmuştur ve değer nesnel (objektif) olarak mevcuttur, ve bizim değeri bilip bilmememiz onun varlığının gerçeğinden ne de kapitalist ilişkilerin kendiliklerinden ifadelerini buluşlarında hiç bir değişiklik yapmaz.

Marsk'dan beri, kapitalist üretim ilişkilerinin karmaşık mekanizması aydınlanmıştır; ama bunları bilmemiz gerçeği değiştirmez; insan toplumu ancak belirli koşullar içinde değiştirebilir, ama onun kanunlarını «türetemez» (icat edemez).

Mora, daha ilerde, şöyle diyor: **«Yalnız bir tek tip emeğin sosyal bakımdan gerekli emeğin değeri yarattığını hatırlatalım. Yani, sınırlı olan yararlanılabilir kaynakların, soyal bakımdan tanınan bir ihtiyacın tatminine uygulanması. Şu halde, değer kategorisinde ifade olunan kesin olarak bu ilişkidir: Değer olan budur.**

Mora, «Sosyal bakımdan gerekli» ifadesine, toplum için gerekli olma anlamını veriyor, oysa, bu ifade, burada toplumun kendi bütünü içinde değeri gerçekleştirmek üzere ortaya koymak zorunda olduğu emeğin ölçüsü anlamına gelir. Mora, ihtiyaçlar ile kaynaklar arasındaki ilişkinin değer olduğunu bildirerek sözlerini bitiriyor.

Şurası açıktır ki, eğer toplum ürünü yararlı saymazsa, ürünün değişim değeri olmayacaktır (ola ki, Alberto, Mora'nın sosyal bakımdan gerekli emekten bahsederken yaptığı kavram yanlışlığı buradan gelmektedir), ama Marks'ın değer fikrini soyut emek fikrine eş tutuğu da ayni ölçüde belli bir şeydir. Emek ölçüsünün araştırılması değer ölçüsünün araştırılmasına eştir. Kapital de şunları okuyoruz: **«Demek ki metaların değişim ilişkisinde ya da değişim değerinde kendini gösteren o ortak şey onların değeridir ve bir kullanım değeri ya da herhangi bir eşya ancak kendisinde maddeleşen insan emeği kadar değer taşır. Peki şimdi metanın değerini nasıl ölçeceğiz? Kendi içinde bulundurduğu «değer yaratıcı» cevherin, emeğin, kuantumu (niceliği) ile.»**

Kullanım değeri olmayan değer olmazsa, nasıl ki kullanım değeri de aradaki diyalektik ilişkiden ötürü değer olmaksızın kavranamazsa (doğanın bazı güçleri hariç).

İhtiyaç — kaynaklar ilişkisinin değer kavramının içinde zımnî (içerik) olarak var olduğunu söylersek gerçeğe daha yaklaşmış oluruz. Bu formülün yerine pazarda mevcut olan ve Değer kanununun ya da değer ilişkisinin işleyişinin bir halkasını teşkil eden arz—talep formülü konabileceğine göre yukarıdaki ifade mantıkî görünür.

Şematize edilmesinin, bu problemi arz ve talep kanununun basit bir anlatımı haline düşürmesi tehlikesinden ötürü önem verdiğimiz birinci itiraz burada bitiyor.

Şimdi de söz konusu yazının birinci paragrafının başlangıcına geçelim: bu muhakeme sitemi doğru değildir diyoruz. Biz değer problemini başka biçimde anlıyoruz. Nuestra Industria, Revista Economica, No. 1 de yayınlanan yazıyı ileri süreceğim.

Orada şöyle yazıyordum: **«Bütün ürünler, bu ürünlerin kapitalist pazardaki ilişkilerinden ayrı, belli bir iç ilişkileri olan fiatlara göre etki yaparlarken, yavaş yavaş, dünya ölçüsündeki ilişki ile paralel olmayan yeni bir ilişki yaratılır. Fiatların değere uygun olması için ne yapmalı? Bir yandan ticarî fonda dengeyi sağlamak, öte yandan bunun fiatlar üzerindeki sadık yansısını elde etmek için Değer Kanunu bilgisinden bilinçli olarak nasıl yararlanmalı? Sosyalist ekonominin ortaya koyduğu en çetin problemlerden biridir bu.»**

Başka bir deyimle., Değer Kanununun uygulanmasına karşı değiliz, sadece, bu kanunun en gelişmiş etki biçimini kapitalist pazardan edindiğini ve üretim araçları ile dağıtım aygıtlarının sosyalizasyonu ile pazara getirilen değişmelerin, bu kanunun etkisinin hemen aydınlatılmasını imkânsız kılan biçim değiştirmelerini de birlikte getirdiğini kabul ediyoruz.

Biz, değer kanununun, ticarî ilişkileri kapitalizm çerçevesi içinde düzenlediğini, ve bunun sonucu olarak da, herhangi bir nedenle pazarların biçim değiştirmesi ölçüsünde Değer Kanununun etkisinin de bazı aksaklıklara uğrayacağını savunuyoruz.

Marks, bu aksamaların biçimi ve genişliği konusundaki incelemesini kapitalizmin incelemsi gibi derinleştirmedi. Engels ve Marks geçiş döneminin ekonomik olarak geri kalmış memleketlerden başlayabileceğini önceden görmemişlerdi, şu halde bu dönemin ekonomik karakteristiklerini incelemediler.

Lenin'in, dehasına rağmen, bir toplumun kapitalist dönemdeki gelişmesini tamamlamadan kapitalizmden çıkışı (ve feodalizmin kalıntılarının hâlâ o toplumda devam etmesi) tarihî olayı ile üretim araçları mülkiyetinin halkın elinde toplanmasının bir arada bulunduğu bu geçiş döneminin ekonomik problemlerini uzun uzun inceleyecek zamanı olmadı.

Bu, kapitalizmin eşit olmayan gelişmesi, emperyalizmin doğuşu, ve savaş gibi sosyal kargaşalıklar anında sitemin en zayıf halkalarının kopması teorisi konusundaki incelemelerin de olanağını önceden bildirdiği gerçek olaydır. Kendisi de, Rus devrimi ile ve ilk sosyalist devletin yaratılışı ile böyle bir fenomenin mümkün olduğunu ispat etti, ama araştırmalarına devam edecek vakti olmadı; kendini bütün varlığıyla **Devlet ve Devrim** adlı kitabının sonuç kısmında açıkladığı gibi, iktidarın kuvvetlendirilmesine ve devrime katılma meselesine adadı. (Lenin'in geçiş ekonomisi üzerindeki çalışmalarının tümü, bizim için, bu konuda çok değerli bir giriş niteliğindedir, ama bu çalışmalarda, zamanın ve deneyin kendisine kazandırabileceği gelişme ve derinleşme eksiktir.)

Mora arkadaş kesin olarak şu sonucu çıkarıyor: **«Değer kanunu, sosyailzmde, üretimin tek düzenleyici ölçütü (kriteri) olmasa bile işlemekte devam eder. Sosyalizmde Değer Kanunu Plân aracılığı ile iş görür.»**

Biz bundan çok emin değiliz.

Bütün kategorilerinde tam bir ahenk içinde olan bir plânın gerçekleştirilmesini varsayarsak, bu plânın dışında ve plânı değerlendirecek bir âlete ihtiyaç olduğunu da düşünmek gerekir.; sanmıyorum ki, bu alet bizzat plânın sonuçlarından başka bir şey olabilsin. Fakat sonuçlar iyi ya da kötü gidişin sonuca göre —a posteriori— bir denetlemesidir. (Değer Kanunu konusunda demek isteniyor, çünkü bu konuda çeşitli kökenlerden gelme yanlışlar olabilir). Pratik tedbirler almaya, gene sonuca göre (a posteriori), gayret etmek ve arasız yoklamalar, ve araştırmalarla durumu düzeltmek için zayıf noktaları özenle incelemekten işe başlamamız gerekirdi. Ne olursa olsun, ti-carî fonla ödenebilir talep arasındaki denge kontrolun kalıbı olacaktı; bu dönemde insana istediğinin verilmesini mümkün kılan koşullar bulunmadığına göre, tatmin olunmamış ihtiyaçların analizi soruna hiçbir aydınlık getirmiyecekti.

Daha gerçek bir şey düşünelim; belli bir durum karşısında tedbirler almak, savunma için, iç üretimin dağılımındaki önemli nisbetsizlikleri düzeltmek için, tüketim için üretim kapasitemizin bir kesimin tüketen yatırımlar stratejik önemleri bakımından (sadece askerî bakımdan değil ekonomik bakımdan da söz ediyorum) gerekli yatırımlar için harcamalar gereksin. O zaman fiatların yükselmesini önlemek için idari tedbirlerle düzeltilmeleri gerekecek olan gerginlikler baş gösterecektir; gittikçe Değer Kanununun etkisini anlaşılmaz hale getirecek olan yeni ilişkiler doğacaktır.

Sonuçlar her zaman hesaplanabilir kapitalistler de konjonktür incelemelerinde aynı şeyi yaparlar. Ama Değer Kanununun plân içindeki yansısı (aksi) gittikçe daha silik olacaktır. İşte bizim düşündüğümüz bu.

Sözü geçen yazının başka bir bölümünden de bahsetmek isteriz burada **«Bazı arkadaşlar, Değer Kanununun Devlet sektöründeki girişimler arası ilişkilerde etki gösterdiğni inkâr ederek bütün devlet sektörünün bir tek ve bircik mülkiyet olduğunu, girişimlerin toplumun mülkü olduğunu iddia ediyorlar. Bu son beyanın doğruluğu apaçıktır. Ama ekonomik olarak yanlış bir ölçüttür. (kriterdir). Devlet mülkiyeti, ancak komünizmde ulaşılacak olan tam gelişmiş soyal bir mülkiyet değildir henüz» deniyor. Daha ilerde ise «... Şimdiki halde Küba'da Devlet sektörünün bütünüyle, hiç de tek bir büyük girişim teşkil etmediğini anlamak için sadece Devlet girişmleri arasındaki ilişkilere dikkat etmek, bunlar arasında nasıl çelişkiler meydana çıktığını ve bunların nasıl birbirlerine tâbi olduklarını görmek yeter» deniyor.**

A. Mora, kaynak olarak bazı görüşlerimize, yöneticiler okulunun ders yılı kapanışındaki kişisel bir müdahaleye, ya da Alvarez Rom arkadaşın, sorundan Lenin'in görüşüne uygun bir şey gibi bahsettiği yayınlanmamış bir broşüre baş vuruyor. Bu broşürde takviyeli konsolide bir girişimin atelyeleri gibi, ve ekonominin gelişmesi sonucunda aralarındaki bütün ilişkileri bir tek büyük işletmenin(fabrikanın) ilişkileri olmaya vardırmak umudundaki atelyeler gibi dikkate alınan işletmeler söz konusudur.

İşaret etmek isteriz ki, eğer gerçekte çeşitli girişimler arasında çelişmeler varsa —genel olarak bütün girişimlerden değil Sanayi Bakanlığı emrine verilen girişimlerden bahdediyoruz— bir girişimin fabrikaları arasında da, bir fabrikanın atelyeleri arasında da, bazan bir çalışma kolu (brigade) işçilerinin primli zaman normasına göre çalışmasında olduğu gibi bir çalışma kolunun bağrında bile çelişmeler olduğu da bundan daha az gerçek değildir. Bu, örneğin, bir çalışma kolunun, grubun verimliliğinin bundan zarar gördüğü ve bu azalmanın ücreti de etkilediği gerekçesi ile çalışma kolundaki işçilerden birinin başka arkadaşlara da işi öğretmek için bir saat ayırmasına itiraz etmesi halinde ortaya çıkar. Bununla birlikte, biz yavaş yavaş soyalizmi kuruyoruz ve insanın insan tarafından sömürülmesini kaldırıyoruz.

Kapitalist rejimde, bir işletmenin (fabrikanın) birbirlerine bağlı olan atelyelerinde benzer çatışmalar meydana gelmez mi? Bu iki sistemin de aynı tipte çelişmeleri olmasından mıdır?

İnsanlar arasındaki çelişmelr, devamlı olarak soyalist sektörde yansır, ama, insanlar aşırı anlayışsızlıklar ve devrimci olmayan davranışlarla bozulmuş değillerse bu çelişmeler düşmanca çelişmeler değildir ve toplumun onların eylemlerini sınırlandırdığı çerçeve içinde çözümlenirler. Devlet sektörünün henüz hiçbir biçimde bir tek büyük girişim teşkil etmediğini kabul ediyoruz ve bu, örgütlenme hatalarından toplumumuzun gelişme yetersizliğinden ve iki finansman sistemin mevcut oluşundandır. Bir tek girişim kavramımızı tanımlamak için esas olarak Marks'ın meta hakkında verdiği tanımlamaya dayanıyoruz: «Meta olması için ürün bir değişim ameliyesi ile başka birinin, onu tüketecek olanın eline geçmelidir» ve Engels'in, meta kavramını, üreticisinden başka biri tarafından tüketilen bütün ürünleri meta sayanların yanılgılarından sakınmak için getirdiği yolundaki açıklamasına dayanıyoruz: Engles, bir değişim (mübadele) olmadığı için aşarın (aşar vergisinin, bir meta olmadığını açıklar.

Engles feodal toplumdan alınan bir örnek veriyor; onun örnekleriyle, bu meta kavramı, bugün içinde bulunduğumuz soyalizmin kuruluşu döneminde geçerli olamaz mı?

Gelişmiş bir bütçe siteminde, bir atelyeden ötekine ya da bir girişimden diğerine geçişin bir değişim (mübadele) ameliyesi sayılamıyacağı kanısındayız; bu sadece emek olayı ile yeni değerlerin teşkili ya da yığılmasıdır. Başka bir deyimle, eğer meta bir değişim ameliyesi ile sahip değiştiren bir ürünse, eğer bütün işletmeler, (fabrikalar) Devletin mülkiyetinde ise bu fenomenin yaratılmadığı bütçe sisteminde, ürün, ancak pazarda tüketici halkın ellerine geçtiği zaman meta olma niteliklerini kazanacaktır.

Bizim paha hakkındaki görüşümüz, bu dergide daha önce yayınlamış olduğum yukarıda da adı geçen yazıda belirtilmiştir; bu sorunla ilgilenen okuyucudan o yazıya bakmasını rica ederiz.

Bizim cevabımızla başlamış olan bu polemiğin, bizim formasyonumuz için, bu polemiği büyük bir bilimsel kesinlik ve büyük bir açıklıkla yürütmeye yetki gösterdiğimiz ölçüde büyük değeri olabileceğinin bilinmesini istiyoruz. Karşılaşmaları reddetmiyoruz, ama, finansman sistemi konusunda iki düşünce çizgisinin yer aldığı hükümetin ve partinin yüksek kademelerini ilgilendiren bir tartışmanın ortasında olmamız bakımından tartışmanın biçim ve yöntemine gösterilecek dikkatin önemli olduğu kanısındayız.

Her ne kadar şeyleri isimleri ile çağırmak her zaman yeğse de, Mora arkadaşın açık bir yarışmaya sebep olan inisiyatifini selâmlıyoruz ve onu, Dış Ticaret Bakanlığı Dergisinin niteliğinden, bizim de mütevazı yayınımızla ulaşmaya gayret edeceğimiz niteliğinden ötürü kutluyoruz.

Ernesto «Che« GUEVARA

TÜRK SOLU — Haftalık Gazete ★ Sahibi: Şerif Tekben ★ Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Vahap Erdoğdu ★ Teknik Yönetim: Ahmet Say, Bora Gözen ★ İdare yeri ve abone adresi: Babıâli Cad. No. 33 İstanbul, Tel: 27 39 61 ★ Ankara Temsilciliği: Meşrutiyet Cad. Altın Han No. 17. Dizgi ve baskı: Son Telgraf Matbaası, İstanbul. Tel.: 27 23 68 ★ İstanbul dağıtımı: Fuat Büte, Tel.: 27 39 49 ★ Ankara dağıtımı: Ankara Umum Gazete Bayileri Kooperatifi ★ Ege Bölgesi Dağıtımı: Orhan Özşişman, İzmir. ★ Yıllık abonesi: Yurt içi 20 TL. Avrupa uçak: 60 TL., Amerika uçak: 150 TL. İlân santimi 20 TL. Yayın ilânları yüzde elli indirimlidir.